

АСАЦЫЯЦЫЯ "СВЯТЛО РАДЗІМЫ"
ЗНАХОДЗІЦЬ СЯБРОЎ

2 стар.

КУДЫ СКІРУЕЦЦА
ЎРАТАВАЛЬНЫ ЧОВЕН?

УРАЖАННІ Алены СПАСЮК
АБ ВЫСТАВЕ СУПОЛКІ "ПАГОНЯ".

3 стар.

АСОБЫ БЕЛАРУСКАЙ НАВУКІ

Мікола САВІК ПРА КІБЕРНЕТЫКА
Аляксандра РАКОВІЧА

4—5 стар.

ПАЭЗІЯ КУПАЛАВЫХ МЯСЦІН

ФОТАЗАМАЛЁЎКІ

Альберта ЦЭХАНОВІЧА

4 стар.

ДЫКТАТАРЫ XX стагоддзя

НАТАТКІ Юры ВЕСЯЛКОЎСКАГА
(Англія)

7 стар.

ДЭБЮТ

ВЕРШЫ Глеба ЛАБАДЗЕНКІ

3 стар.

МОДА Ў НАШЫМ ЖЫЦЦІ

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

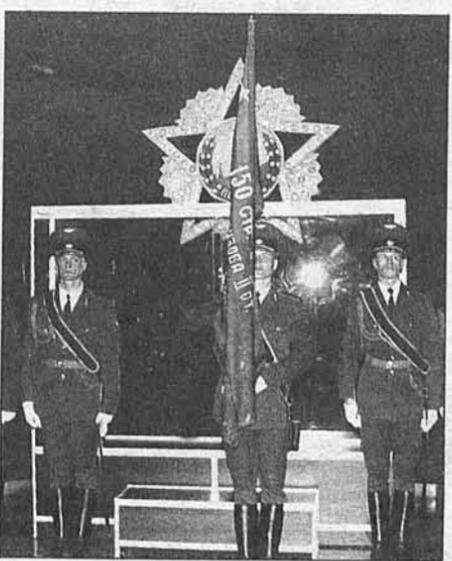
3 мая 2000 года
Цана 75 рублёў

№ 18 (2680)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

ПАДЗЕЯ

СЦЯГ ПЕРАМОГІ Ў МІНСКУ

Народная святыня — Сцяг Перамогі, які 55 гадоў таму ўзвіўся над рэйхстагам, упершыню пакінуў пастаяннае месца знаходжання — Музей Узброеных Сіл Расіі.

21 красавіка поездам Масква — Мінск ён быў дастаўлены ў Беларусь. Для многіх франтавікоў і сённяшніх вайскоўцаў магчымасць убачыць рэліквію і адсалютаваць ёй стала значнай падзеяй.

Некалькі дзён Сцяг Перамогі знаходзіўся ў зале Перамогі Беларускага дзяржаўнага музея Вялікай Айчыннай вайны. Потым гэтак жа ўрачыста быў перавезены ў Кіеў. Мяркуюцца, што да Дня Перамогі народная святыня вернецца ў сталіцу Расіі.

Жанна КУКАРЭКА.
Здымкі аўтара і БелТА.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

УКРАІНА

У канцы 1998 года на Украіне ў абласным цэнтры Роўна пачала працаваць група аднадумцаў — грамадзян Украіны беларускага паходжання — па арганізацыі і стварэнню Беларускага таварыства Ровеншчыны.

26 студзеня 1999 года таварыства зарэгістравала абласное ўпраўленне юстыцыі як "Культурнае таварыства "Беларусь". Асноўныя накірункі дзейнасці аб'яднання: адраджэнне культурных і духоўных каштоўнасцей, абарона законных нацыянальна-культурных, моўных, сацыяльных інтарэсаў, арганізацыя дабрачынных фондаў, накіраваных на адраджэнне культурных традыцый, маральную, прававую, медыцынскую і матэрыяльную падтрымку. Наша арганізацыя ўвайшла ў канфедэрацыю нацыянальных аб'яднанняў заходніх абласцей Украіны, якая знаходзіцца ў Львове. На пачатку 2000 года мы сталі адным з заснавальнікаў "Міжнацыянальнага форуму Украіны" — усеўкраінскага саюза грамадскіх арганізацый, з'езд якога адбыўся ў Кіеве 5-6 лютага. Нам блізкія і зразумелыя інтарэсы "Міжнацыянальнага форуму" па захаванню нацыянальнай, культурнай, моўнай, рэлігійнай самабытнасці этнічных таварыстваў Украіны і гарманізацыі міжнацыянальных і міжканфесійных адносін. Мы заўсёды вельмі асцярожна ставімся да розных партыйных і

ідэалагічных догмаў. Беларусы, за плячыма якіх багатая і дастойная гісторыя, могуць, не асіміліруючыся, але паважаючы ўкраінскую ідэю, унесці свой значны ўклад у культуру, адукацыю і ўзбагаціць духоўнасць як нашага заходняга рэгіёна, так і ўсёй Украіны.

З першага дня сваёй грамадскай працы мы разумелі, што, каб дабіцца вынікаў і стаць шматпланавай арганізацыяй, а не існаваць у рэжыме тлення і статыстыкі, неабходна мець свой культурны цэнтр.

У канцы мінулага года гарадскія ўлады ў доўгатэрміновую арэнду выдзелілі нам два вялікія памяшканні былога трыкатажнага цэха ў цэнтры горада. Для правядзення капітальнага рамонтнага спатрэбіліся вялікія сродкі, прафесійная і калектыўная праца ўсяго таварыства, і вось 7 сакавіка ўрачыста быў адкрыты Беларускі культурны цэнтр. На адкрыцці прысутнічалі і выступалі прадстаўнікі кананічнай праваслаўнай царквы, кіраўнікі абласной адміністрацыі, старшыні рускай, яўрэйскай, нямецкай суполак, а таксама каардынатар беларускіх суполак з Кіева П. Аржахоўская. Былі запрошаны радыё- і тэлежурналісты. Затым у святочна ўбранай зале адбыўся вялікі канцэрт, на якім у выкананні фальклорных ансамбляў гучалі беларускія, украінскія, рускія народныя песні, выканаліся народныя танцы, паэты чыталі вершы.

Можна было б напісаць

шмат пра працу, пра вопыт нашай арганізацыі, які ўжо назіпапілі, але ёсць праблема, якую абясаці нельга, — гэта адсутнасць сродкаў. Спонсараў у рэгіёне нам знайсці не ўдаецца. Артыкул Закона "Аб нацыянальных меншасцях на Украіне", які прадугледжвае бюджэтнае фінансаванне развіцця культуры нацыянальных меншасцей, фактычна не працуе.

У нас няма часу на чаканне і надзеі, таму мы і звяртаемся па дапамогу ў газету, якую чытаюць у 48 краінах свету. Мы можам прадстаўляць узаемавыгадныя інтарэсы тых фірм, якія хочуць працаваць у заходніх рэгіёнах Украіны ў галіне рэкламы і збыту прадукцыі, у стварэнні дылерскай сеткі, гандлёвых прадстаўніцтваў, турыстычных агенцтваў і г. д.

У нашай суполцы шмат высокакласных спецыялістаў. А сродкі нам неабходныя для дабрачынных акцый, падтрымкі малазабяспечаных і старых, аднаўлення памятных знакаў беларускай гісторыі і культуры, набыццё падручнікаў для нядзельнай школы, нацыянальных касцюмаў і гэтак далей.

У сувязі з часовай адсутнасцю юрыдычнага адраса "Культурнага цэнтры "Беларусь" просім усе прапановы накіроўваць па адрасу старшыні таварыства: 33027, Украіна, г. Роўна, вул. Кіеўская, д. 81, кв. 176. Іванову Уладзіміру.

СПОРТ

У САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ ПА ПЕРАМОГУ! 3 29 красавіка па 14 мая ў Санкт-Пецярбургу пройдзе чэмпіят свету па хакею. Зборнай Беларусі, якая трапіла ў групу А, на першым этапе будучы супрацьстаяць зборныя Украіны, Латвіі і Швецыі. Пасля гульні паміж сабой дзве лепшыя каманды з групы выйдучы ў чвэрцьфінал, дзе павядуць барацьбу за выхад у фінал. На думку спецыялістаў, ігракоў і галоўнага трэнера зборнай Беларусі А. Варывончыка, каманда мае добрыя шансы на выхад у наступны этап, і пачатковая мэта перад ёю стаць толькі такая. А напярэдадні чэмпіянату зборная Беларусі згуляла два матчы са зборнай Славакіі. У першай гульні нашы хакеісты аказаліся мацнейшымі, атрымаўшы перамогу 4:3 (шайбы

закінулі Стась (2), Копач і Расолька), але на другі дзень славакі ўзялі рэванш — 4:1. Трэнерскі штаб зборнай задаволіла гульня толькі чатырох хакеістаў: Мезіна, Кавалёва, Скабелкі і Андрыўскага, астатнія, на іх думку, згулялі ніжэй сваіх магчымасцей і павінны абавязкова прыбавіць. Канчатковы ж склад з 23 хакеістаў, якія адправіліся ў Санкт-Пецярбург, галоўны трэнер Беларусі назваў пасля матчаў у Мінску са зборнай Аўстрыі. 3-за траўм у чэмпіянаце не будуць удзельнічаць Бекбулатаў, Кальцоў і Ярковіч.

Мы ж, нягледзячы на не вельмі роўную пакуль гульню нашых хакеістаў і іх траўмы, будзем спадзявацца, што каманда парадзе нас добрай і пераможнай гульнёй.

Андрэй САМЕЦ.

АЛЕЯ 2000-га года

Шасцікурснікі Мінскага медыцынскага інстытута заклалі на тэрыторыі сваёй alma mater "Алею выпускнікоў 2000 года". А на сустрэчы праз дваццаць гадоў апошняга выпуск адыходзячага тысячагоддзя збярэцца пад засенню каштанаў сваёй алеі. Сярод іх Таццяна КРАЎЧЭНЯ (на здымку).

АСАЦЫЯЦЫЯ «СВЯТЛО РАДЗІМЫ»

Напрыканцы красавіка ў Доме дружбы Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася важная і знамянальная падзея — сустрэча дэлегацыі Асамблеі народаў Расіі і Беларускай міжнароднай асацыяцыі «Святло Радзімы», а таксама падпісанне дамовы аб супрацоўніцтве паміж гэтымі дзьвюма грамадскімі арганізацыямі. Дакумент завізіравалі з боку гасцей — вядомы расійскі палітык Рамазан Абдулатыпаў, які ўзначальвае Асамблею народаў Расіі, з беларускага — Аляксандр Білык, старшыня Дзяржкамтэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей, які ўзначальвае асацыяцыю «Святло Радзімы».

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ АДНОСІНЫ — СІСТЭМА КАМПЛІМЕНТАРНАЯ

Калі раскаваць пра сустрэчу падрабязней, то найперш трэба адзначыць тую цёплую, пасяброўскую шчырую і нязмушаную атмасферу, у якой яна праходзіла. Рамазан Абдулатыпаў і Аляксандр Білык, чые прыемныя адносіны паміж сабой былі ўвачавідкі, задавалі тон усёй размове, а часам, здавалася, нават нібыта спаборнічалі ў дасціпнасці і добрым гумары. Але гэта было толькі прыемным абрамленнем сапраўды важнай справы, надзвычай сур'ёзнае стаўленне да якой яшчэ на пачатку сустрэчы выказаў Рамазан Абдулатыпаў. Ён падкрэсліў, што нярэдка вопыт палітычных рэжымаў і вопыт грамадзянскіх супольнасцей не супадаюць. Прынамсі ў галіне міжнародных і міжнацыянальных адносін так адбываецца асабліва часта. Прычым, на жаль, якраз уладныя падыходы не адрозніваюцца гнуткасцю і станоўчай запраграмаванасцю. І вось тады рашаючае слова павінны сказаць народы. Дзеля чаго трэба разумець адзін аднаго, сумесна дзейнічаць. Менавіта на гэта і кіруюцца асноўная ўвага такіх грамадскіх арганізацый, як Асамблея народаў Расіі і асацыяцыя «Святло Радзімы». «Мы

ўсё яшчэ замкнёныя на ўладу, палітыкаў. Сённяшняе падпісанне — яшчэ адна спроба падключыць рычагі грамадства, — сказаў Р. Абдулатыпаў. — Мала абвясціць сябе сябрамі, трэба дзеля гэтага браць і пэўныя абавязальствы». Для ўзаемадачынненню Беларусь—Расія гэта набывае асобую значнасць і актуальнасць. Шмат станоўчых вынікавых крокаў ужо зроблена: напрыклад, летася ўтворана нацыянальна-культурная аўтаномія «Беларусы Расіі», па словах маскоўскага гасця, у краіне-суседцы ўжо працуюць 24 беларускія школы, дасягнута дамоўленасць аб узаемнай падтрымцы пры супрацоўніцтве з трэцімі краінамі... Але трэба ісці далей. І яшчэ адна акалічнасць, слухна заўважаная падчас сустрэчы ў Доме дружбы: нацыянальныя адносіны — сістэма кампліментарная, якая будзецца па прынцыпу: у адрас партнёраў максімум добрага, станоўчага, мінімум — крытыкі. Думаецца, падобны падыход і будзе сапраўды найбольш перспектывым.

Галіна УЛІЦЕНАК. Фота Віктара СТАВЕРА.

АБЛІГАЦЫІ ВАЛЮТНАЙ ПАЗЫКІ

Па заказу Міністэрства фінансаў Беларусі друкарская фабрыка прыступіла да выпуску аблігацый Дзяржаўнай выйгрышнай валютнай пазыкі. Ужо аддрукаваны 10 тысяч аблігацый вартасцю 100 долараў ЗША. Насельніцтва мае магчымасць набыць гэтыя каштоўныя паперы, пачынаючы з 20 сакавіка.

НА ЗДЫМКУ: дырэктар Мінскай друкарскай фабрыкі Лявон КОРАЧКІН дэманструе гатовыя аблігацыі.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

ПАМЯЦЬ

ДАЎГАЛЕЦЦЯ ВАМ, БЫЛЫЯ ВЯЗНІ!

11 красавіка адзначаўся Дзень вызвалення былых вязняў фашысцкіх канцлагераў.

55 гадоў таму назад у гэты дзень паўсталі вязні аднаго з самых страшных канцэнтрацыйных лагераў — Бухенвальда, што быў створаны ў 1937 годзе паблізу невялікага нямецкага горада Веймара.

Вязні Бухенвальда сваімі сіламі раззброілі варту і вызвалілі 21 тысяч чалавек, і з таго часу гэты дзень стаў адначасова і днём радасці для ўсіх, каму пашчасціла выжыць, і днём памяці па тых, хто не дачакаўся вызвалення.

У Беларусі, якая асабліва пацярпела падчас вайны, у гэты дзень практычна ва ўсіх раёнах прайшлі вечарыны, сходы былых вязняў фашызму, іх ушаноўванне. На месцы, дзе прымушова ўтрымліваліся мірныя беларускія грамадзяне, ускладваліся вянкi. А такіх месцаў у Беларусі налічваецца больш за 280.

Напярэдадні Дня вызвалення ў Нацыянальным прэс-цэнтры адбылася прэс-канферэнцыя, на якой прысутнічалі В. Адамушка — намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта архіўнай службы Рэспублікі Беларусь, старшыня навукова-кваліфікацыйнай камісіі па вызначэнню статусу месцаў прымушовага ўтрымання на часова акупіраванай тэрыторыі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, удзельнік дэлегацыі ўрада Беларусі на перамовах па пытаннях кампенсацый вязням; В. Герасімаў — старшыня праўлення Беларускага рэспубліканскага фонду «Узаемаразуменне і прымірэнне» і народны мастак Беларусі, былы вязень фашысцкіх канцлагераў М. Савіцкі — старшыня кантрольнага савета Беларускага рэспубліканскага фонду «Узаемаразуменне і прымірэнне», старшыня журы Рэспубліканскага мастацкага дабрачыннага конкурсу маладых мастакоў і дзяцей «Халакост — вачыма мастака». Яны расказалі пра работу фонду «Узаемаразуменне і прымірэнне», які існуе амаль сем гадоў. За гэты час за кошт атрыманых 200 мільёнаў нямецкіх марак болей як 150 тысячам чалавек, былым ахвярам прымушовага ўтрымання, было выплачана 180 мільёнаў марак, яшчэ 20 мільёнаў засталася для тых, хто не знайшоў дакументы, а падаў заяву ў Міжнародную службу пошуку, у архіў-

ныя ўстановы Германіі і чакае адказу. І такіх яшчэ каля 19 тысяч чалавек.

На заробленія банкаўскія працэнты фонд аказвае дапамогу адзінокім людзям, анкалагічным хворым, пацярпелым ад пажараў ці паводак, закупляе медыцынскае абсталяванне для пяці шпіталью інвалідаў Айчыннай вайны, у якіх па распараджэнню міністра аховы здароўя праходзяць курс лячэння і былыя вязні фашызму. Для іх нядаўна адкрыты і дзейнічаюць дзве бясплатныя аптэкі.

З першых дзён існавання фонд цесна ўзаемадзейнічае з Дзяржаўным камітэтам архіўнай службы. Бо ні адзін вязень не можа атрымаць кампенсацыю без дакументальнага пацвярджэння яго знаходжання ў месцах прымушовага ўтрымання.

Пры Дзяржкамтэце працуе навукова-кваліфікацыйная камісія па вызначэнню статусу месцаў прымушовага ўтрымання на акупіраванай тэрыторыі ў гады Айчыннай вайны, што знаходзіліся на тэрыторыі Беларусі. Болей за 60 такіх месцаў дадаткова было ўстаноўлена камісіяй за апошнія пяць гадоў.

У цесным супрацоўніцтве з фондам члены навукова-кваліфікацыйнай камісіі выдалі тры унікальныя фундаментальныя зборнікі: «Нацысцкае золата ў Беларусі», чатырохтомнік «Беларускія оstarбайтары» і «Даведнік па месцах прымушовага ўтрымання на тэрыторыі Беларусі». Першае з названых выданняў на Вашынгтонскай канферэнцыі па праблемах Халакоста ў 1998 годзе было названа лепшым у свеце па гэтай праблеме.

В. Адамушка праінфармаваў пра апошнія вынікі перагавораў, што вяліся паміж прадстаўнікамі Беларусі, Расіі, Польшчы, Чэхіі, Украіны, Ізраіля, ЗША і Яўрэйскай канферэнцыі на матэрыяльных прэтэнзіях да Германіі наконт выплаты кампенсацый. Перамовы былі складаныя. Апошняя сустрэча адбылася 22—25 сакавіка ў Берліне, і тут нарэшце прыйшлі да згоды ўсе ўдзельнікі. Дамовіліся, што Германія павінна выдзеліць дзесьць мільярдаў нямецкіх марак на выплату кампенсацый. Але пра гэта падарязна можна будзе гаварыць толькі пасля таго, як германскі бундэстаг разгледзіць гэтыя дамовы і прыме закон.

Таццяна КУВАРЫНА.

МЕРКАВАННЕ

БЕРНАР ФАСЬЕ ВЫКАЗАЎ СЯ ЗА ПРАВЯДЗЕННЕ «ПРАЗРЫСТЫХ» ПАРЛАМЕНЦКІХ ВЫБАРАЎ У БЕЛАРУСІ. «Мы ўважліва сочым за развіццём палітычнага дыялога, ініцыяраванага Прэзідэнтам Беларусі Аляксандрам Лукашэнкам». Такую заяву пасля сустрэчы з кіраўніком Беларускага ўрада Уладзімірам Ярмошыным зрабіў пасол Францыі ў нашай краіне Бернар Фасье. «Мы вельмі спадзяёмся, што гэты дыялог установіць клімат даверу ў беларускім грамадстве і створыць спрыяльныя ўмовы для правядзення «празрыстых» і дэмакратычных парламенцкіх выбараў», — сказаў французскі дыпламат.

Сустрэча прэм'ер-міністра Беларусі з паслом Францыі працягвалася болей чым гадзіну і на трыццаць хвілін перавысіла ліміт часу, адведзенага пратаколам. У ходзе перагавораў бакі абмеркавалі перспектывы развіцця ўзаемаадносін Беларусі і Еўрапейскага саюза. Закраналіся таксама асобныя праблемы двухбаковага беларуска-французскага супрацоўніцтва.

Бернар Фасье ад імя ўсіх паслоў краін Еўрасаюза, акрэдытаваных у Мінску, павіншаваў Уладзіміра Ярмошына з назначэннем на пасаду кіраўніка Беларускага ўрада.

Вадзім МІЛІЦЫН, БелТА.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Дзевяты раз пасля чарнобыльскай аварыі прыязджаюць на гомельскую зямлю прадстаўнікі Чырвонага Крыжа Германіі пенсіянеры Вальтраўт і Вільхельм Панец, іх дачка Рыбека. І кожны раз — з гуманітарнай дапамогай для балыніц Гомельскага раёна. У летні перыяд гэта сям'я займаецца прыёмам і размяшчэннем у Германіі дзяцей з раёнаў, што пацярпелі ад Чарнобыля, на аздараўленне.

НА ЗДЫМКУ: сям'я ПАНЕЦ зноў на Гомельшчыне.

Сяргей ХАЛАДЗІЛІН, БелТА.

АКТУАЛЬНА

26 КРАСАВІКА ЎРАД ТРЫМАЎ ШТОМЕСЯЧНУЮ СПРАВАЗДАЧУ ПЕРАД НАЦЫЯНАЛЬНЫМ СХОДАМ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ. Пра становішча ў сваіх галінах парламенту расказалі намеснік прэм'ер-міністра Генадзь Навіцкі, міністры фінансаў, транспарту, працы, сацыяльнай абароны, кіраўнікі іншых міністэрстваў і камітэтаў, старшыня праўлення Нацыянальнага банка.

У прыватнасці, міністр фінансаў Мікалай Корбут пазнаёміў дэпутатаў з ходам выканання дзяржаўнага бюджэту па выніках першага квартала. Паводле яго слоў, сітуацыя ў гэтай галіне склалася вельмі напружаная. За тры месяцы даходная частка бюджэту выканана толькі на 16,1 працэнта замест патрэбнай чвэрці ўсяго аб'ёму.

Адзін з фактараў, які паўплываў на скарачэнне патоку грошай у бюджэт, — адставанне ў атрыманні даходаў па акцызным таварах (толькі 13,1 працэнта), а таксама ад фізічных асоб.

Зразумела, у такіх умовах узнікаюць запазычанасці па выплате заробтнай платы ў бюджэтной сферы, а таксама праблемы з фінансаваннем ужо выкананых работ. Так, зараз бюджэт завінаваціў 46 мільярдаў рублёў за выкананыя работы. Як заўважыў міністр, асабліва незадаволенасць такой сітуацыяй, зразумела, праяўляюць прадпрыемствы жыллёва-камунальнай гаспадаркі, якія не атрымалі 17 мільярдаў рублёў. Карыстаючыся магчымасцю, міністр фінансаў звярнуўся да дэпутатаў, многія з якіх з'яўляюцца і кіраўнікамі прадпрыемстваў, своечасова плаціць падаткі і да мінімуму скараціць расходы. Словам, міністр выступіў з заклікам эканоміць сродкі.

Міністр працы Іван Лях паведаміў, што ў Беларусі ўвесь час назіраецца станоўчае міграцыйнае сальда. За мінулыя чатыры гады ў нашу краіну прыехалі 154 тысячы чалавек, у той час як пакінулі яе 64 тысячы чалавек. Паводле яго слоў, станоўчае сальда назіраецца толькі ў Беларусі і Расіі.

Юрась ДОМНІЧ.

ВЫСТАВЫ

КУДЫ СКІРУЕЦЦА ЎРАТАВАЛЬНЫ ЧОВЕН?

Штогод суполка "Пагоня" Беларускага саюза мастакоў ладзіць выставу да Дня 25 сакавіка. Сёлета яе арганізавалі са спазненнем. На гэты дзень у Палацы мастацтва планавалася іншае мерапрыемства, якое, дарэчы, так і не адбылося. Выстава "Адраджэнне 2000" адкрылася 14 красавіка. На вернісаж сабралася шмат гледачоў. Сярод іх знакамітыя палітычныя дзеячы, пісьменнікі, мастакі. Прывяла іх туды, як заўважыў намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Уладзімір Басальга, ідэя волі і незалежнасці Беларусаў, без якой немагчыма жыць. Народны патэнт Беларусаў Ніл Гілевіч сказаў: "Выставы суполкі "Пагоня" набіраюць год ад года моц і гарт, шырэйшы і дужэйшы."

У нас няма выбару і іншага выйсця, як працаваць, працаваць з думай пра Беларусь".

Трэба адзначыць, большую частку прысутных у Палацы мастацтва ў той дзень складала моладзь. Вялікаму натоўпу не ўдалося ўмясціцца ў фая. Людзі стаялі нават на вуліцы. А калі яны падняліся наверх, то ўбачылі, што выстава знаходзіцца не ў вялікай, а ў малой зале. Да карцін падысці было амаль немагчыма. Тым не менш фаварыты вызначыліся адразу. Адзін аднаго змянялі гледачы ля графікі Алега Карповіча і падыходзілі зноў. Мастак прадставіў свае імсталляцыі на патрэбу дня — партрэты сучасных і мінулых выбітных дзяржаўных дзеячаў на Беларусі. Вельмі цікавыя

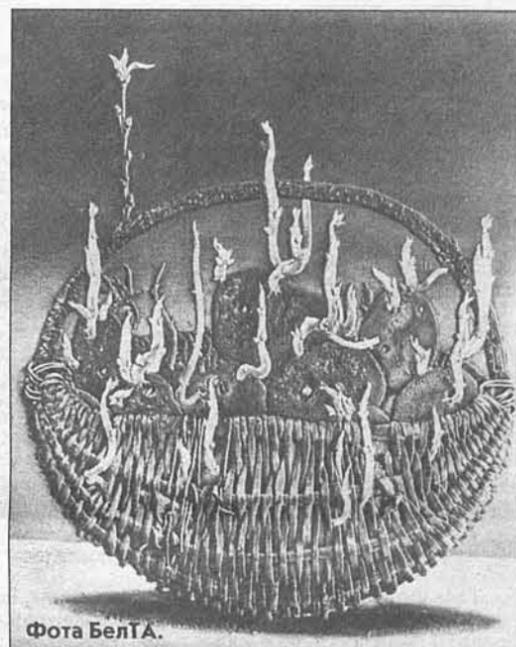
працы Віктара Мікіты "Квітнеючы бацькаў кошак", "Графіка лёсу", выкананыя ў камбінаванай тэхніцы. Сярод іншых удзельнікаў выставы — вядомыя мастакі А. Марачкін, А. Купава, У. Марачкін, А. Родзін, Ю. Хілько.

Агульны настрой выстаўленых твораў — трывожнасць. Мастакі пішучы прыгожыя пейзажы, партрэты. Але ўсе часцей і часцей у іх з'яўляюцца іншыя прыкметы нашага часу — міліцыя, бронетранспарты, злосць і гора людскае. Чамусьці карціна "Толькі б не было вайны" (Г. Ціхановіч) падаецца вельмі актуальнай і па тэме — краевід, які вось-вось знікне, і па ідэі, што вынікае з назвы. А "Уратавальны човен" (Ю. Хілько) уяўляецца нечым далёкім і

амаль абстрактным, што не тычыцца ні цябе, ні тваёй краіны. Але, як мне здаецца, гэта выстава заклікана ўмацаваць надзею на лепшае жыццё, вызваліць ад нацыянальнага і грамадзянскага нігілізму. Калі глядзіш на прыгожыя малядыя твары людзей, якія з'ехаліся з усяго вялікага горада, каб пачаць мастакоў, іх творы і сказаць цвёрда ўголас "Жыве Беларусь!", з'яўляецца думка: можа прыплыве той "уратавальны човен" і мы апынемся на ім? Напэўна, калі захочам хоць нешта для гэтага зрабіць.

Алена СПАСЮК.

НА ЗДЫМКУ: работа В. Мікіты "Квітнеючы бацькаў кошак".

Фота БелТА.

ДЭБЮТ

Я не знаю, блеф ли это. Если блеф, то я готов Принять ваши комплименты И чуть-чуть обидных слов.

Глеб ЛАБАДЗЕНКА

ТЫ

Ты зорачка
На родным небасхіле.
Ты літасць
Сярод брыдкага жыцця
І нават
Сярод ворагаў у тыле,
Цябе я ўспомню,
Нібыта дзіця.

Ты паруснік
У моры-акіяне.
Ты шчасце,
Што прыйшло да нас вясной.
Ты карта
Ў падарожжы па каханню.
Бяроза
На праталіне лясной.

З табой мне весела, а без цябе
самотна.
Ў натоўпе нават смутна аднаму,
Прыходзь хутчэй, каб нам было
пяшчотна,

Каб сэрца прачыналася, таму
Што аднаму заўсёды
непрыемна.
Няма з кім шчасце дзіўнае
дзяліць.

І толькі з-за таго пішу, напэўна,
Што ў вершах я магу
пагаварыць.
Пагаварыць з табою, з ім,
з усімі,

Хто навучыўся літары чытаць.
Праз час у Беларусі-краіне
Нас словам добрым будучь
ўспамінаць.

10.03.2000 г.

МАТУЛЯ

Я ўскормлены матчынай ласкай,
І смехам, і жалем матулі.
Яна мне баіла казкі,
І вершы, і песні бабулі.

Люляла мяне вечарамі,
Расціла, як фермер зярнятка,
Каб я не хадзіў балатамі,
А сцэжкай да матчынай хаткі.
15.03.2000 г.

ЕЁ ВЕЛИЧЕСТВО ЗИМА

Причёску делала метель
Верхушкам елей.
Наступит март, и зазвонит
Игра капелей.

Ну а пока у нас зима
В своих владеньях.
Два виртуоза мастерства —
Мороз и время.

Бушует вьюга на дворе,
Волнует душу.
Молчит собака в конуре,
Спустивши уши.
Февраль — март 1999 года.

***

Под башмаками первый снег
Хрустит, играя.
Сосулька тает под окном,
За ней вторая.

Спешит прохожий по делам,
Ему не спится.
Не могут вьюга и метель
Договориться.

Снежинки падают быстрее,
Проснулся ветер.
Давай на улицу скорей,
Пока не вечер.

Смотри, какая красота
Вокруг творится.
Снег одеялом голубым
Кругом ложится.

Метель и вьюга уж друзья —
Под ручку ходят.
А люди с этой красоты
Глаза не сводят.

Смотри ж и ты
Не пропусти
Парад столетий.
Заговорился я,
Прости. До встречи.
18.12.99 г.

СПАДЧЫНА

ТОЙ ЛЮД ЖЫВЕ, ШТО СВАЕ ПЕСНІ МАЕ!..

● Уладзімір СОДАЛЬ.

Першага мая (старым стылем 18 красавіка) 1900 года, а быў гэта аўторак, дзесьці а дзiesiąтай гадзіне раніцы зазванілі жалобна на ўсе галасы жупранскія званы. Ніхто з жупранцаў не пытаўся, па кім звонаць. Усе ведалі: вось ужо чацвёрты дзень, як не стала Мацея Бурачка. Сёння, на першага мая, яго пахаванне. Ужо ўчора звечара выкапаны і дол на бедных жупранскіх могілках. Праз колькі хвілін зямля прыме на векі вечныя таго, хто зычыў лепшай долі простаму люду, свайму занябанаму краю. Шлях з касцёла да свежывыкапанай магілкі вельмі кароткі. Жупранскі касцёл побач з могілкамі — усяго з якую сотню крокаў. Аж шкада было, што гэты шлях такі кароткі. Можна і не паспець, несучы труну ці ідучы за дамавінай, згадаць усяго пра Мацея Бурачка, што ў така хвіліны згадаецца, думаецца. А званы званілі і званілі, удараючы ў сэрцы шчымлівым болям усім, хто ішоў за труною Мацея Бурачка — адваката Францішка Багушэвіча з недалёкіх ад Жупрану Кушлянаў. Тут былі ўсе родныя і блізкія, местачкоўцы і аж дзве дэпутаты з Вільні — адна ад адвакатаў, другая — з прыхільнікаў ягонага творчага таленту: рамеснікаў, публіцыстаў, прадпрыемальных людзей. Кожны з іх па-рознаму разумеў гэтую заўчасную страту. Жонка і дзеці як страту блізкага і дарагога чалавека. Прыхільнікаў творчага таленту хвалявала, хто ж цяпер падхопіць ягоную Дудку Беларускаю? Вельмі шкадавалі, што аўтар "Дудкі Беларускай" не паспеў завяршыць самы галоўны свой клопат — "Слоўнік Беларускай..." Пра ўсё гэта гаварылася перад

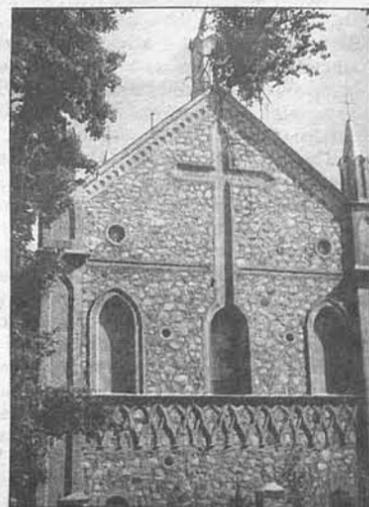
труною нябожчыка, перад тым, як апусціць яе ў дол.

З тае пары мінула роўна сто гадоў. Гэта першыя сто гадоў вечнасці Францішка Багушэвіча. За гэты час Беларусь прайшла пакручасты гістарычны шлях — з паняверкі, з занябання да свае дзяржаўнасці, да свае незалежнасці. І гэты шлях наскрозь асвечаны Багушэвічавым імем, ягонымі ідэямі. Менавіта ён сваёй "Дудкай Беларускай" абудзіў увесь прыспаны край да нацыянальнага жыцця. За гэта наша яму пашана і слава.

За сто гадоў аж чатыры разы мянялася і надмагільная памятка над Францішкавай магілкай. Напачатку гэта быў высокі дубовы крыж з атрыбутамі Багушэвічавай творчасці: дудкай, смыком і скрыпкаю. Затым у пасляваенную пару з клопату Міколы Ермаловіча над магілкаю Францішка Багушэвіча паўстала салдацкая драўляная пірамідка-абеліск. У 1958 годзе яе змяніла цэментаваная чарада куцых саматужных памятак з надпісамі па-расейску. З 1975 года песнярову магілку ўшанавалі стэлай з мармуровай крошкі, з медным барэльефам на ёй. Але і гэтай памяткай, думаецца, яшчэ далёка да сапраўднага мастацкага ўвасаблення сімвалаў Багушэвічавай музы. Дудка, смык і скрыпка гэтак і просяцца на Багушэвічаву надмагілле. Гэта Францішак Багушэвіч сказаў: "Той люд жыве, што свае песні мае!.."

Сам жа Францішак Багушэвіч вечны. Да ягонай магілкі не зарастае і не зарасце народная сцэжка. Пакланіцца духу

вялікага песняра і чалавека прыходзяць людзі ў святы і будні.

Жупранскі касцёл, дзе адбылося адпяванне Ф. Багушэвіча.

Сустрэча з продкам. Пры паэтавай магілцы ў роздуме стрыечны паэтаў унук Янка ТАРПАКУСКИ з Польшчы (1987 год).

Фота аўтара.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ. РАДАЎНІЦА: ПАМЯНІ І ЎСПОМНІ

Сваякоў-нябожчыкаў на Беларусі памінаюць чатыры разы: тройчы за сталом у роднай хаце — на масленічныя, траецкія і восеньскія Дзяды і адзін раз на могілках — у дзень Радаўніцы.

Радаўніца адзначаецца ў аўторак на другім тыдні пасля Вялікадня. Цяперашні абрад памінавання продкаў на Радаўніцу мала чым адрозніваецца ад тых, што запісаны на Беларусі ў мінулым стагоддзі. Гэтак жа напярэдадні свята родзічы памёршых прыводзяць у парадак магілы продкаў: абкладваюць іх дзёрнам, пасыпаюць свежым жоўтым пяском, правяць крыж, да якога звычайна прывязваюць белы вышываны ручнік, садзяць на магільных насыпах і вакол іх кветкі.

Пасля поўдня ўсе члены сям'і,

апанутыя ў святочнае адзенне, ідуць на могілкі. Старэйшая з жанчын засціпае магілы продкаў светлымі абрусамі, на якія кладуць чырвоныя велікодныя яйкі, пячэне, цукеркі. У гэты час можна пачуць галашэнні жанчын:

Разнясіце, веячоркі,
Маю пячал па мамачцы,
Падніміце радзіцелку
З зямелькі сырой цяжынкай...
Прыкладна каля трох гадзін дня пачынаецца абед. "Абрус расцілаўся проста на прыбраную магілу, на яго ставілася куцця з запаленай свечкай і ўсе астатнія стравы, кожнай з якіх трэба было патрошкі адкласці нябожчыку. Абавязковым быў абрад "хрыстасавання з мёртвымі". Гаспадыня брала велікоднае яйка і качала яго крыжонакрыж па насыпу. Затым па

добрай хрысціянскай традыцыі па кругу пускалі памінальную чарку з гарэлкай, некалькі кропель якой трэба было пірснуць на магілу, а астатняе выпіць. Елі і гаварылі доўга. Успаміналі добрым словам сваіх родных, запрашалі да сябе блізкіх і знаёмых".

Рэшткі яды раскідвалі на магіле, а частку аддавалі жабракам.

У другой палове дня займаліся звычайнымі справамі, а вечарам многія збіраліся ў карчме ці на агульным застоллі ў аднаго з членаў свайго роду. Адным словам, уся адметнасць гэтага памінальнага дня адлюстравана ў прыказцы: "На Радаўніцу да абеда пашуць, па абедазе плачуць, а ўвечары скачуць".

Падрыхтавала
Нэлі ПРЫВАЛАВА.

СВОЙ ПОГЛЯД

Вязьніка. Хата, дзе нарадзіўся паэт.

Гэта фотавыстава — вынік пацягавой працы. Гэта мой роздум, мае прызнанне ў канчэй. Яе можна было б назваць "Па сплядах Янкі Купалы", ці "Мае адкрыццё Купалы", ці "Разам з Купалам"...

ПАЭЗІЯ КУПАЛАВЫХ МЯСЦІН

Вары, Пачышчы — вось спіс мясцін, здымкі якіх былі выбраны ў канчатковым варыянце — усяго трыццаць чатыры.

Паць год — невялікі тэрмін. Але на вандроўкі геаграфічныя пашло толькі два з іх, а потым пачаліся сумненні і пытанні. Я перакладаў дзесяткі, сотні адбіткаў, адбіраў з іх лепшыя і зноў змяшчаў у кучу. Усё неяк не складалася.

А як добра было б атрымаць грант ад каго-небудзь на Грацкую, Італію ці Германію... У марак я аб'явіў Парыж, Індыю, Кітай, увесь зямны шар, але з галавы не ішлі Карпілаўка, Аковы, Ляўкі...

Можна, там, на крутым беразе Волгі, у 42-м годзе з абрыва яму заставаўся толькі адзін крок "да сонца, да зор"...

Альберт ЦЭХАНОВІЧ, старшыня народнага фотаклуба "Мінск".

Пачышчы. 1996 г.

Ляўкі. Помнік Я. Купалу.

Вязьніка.

Вязьніка.

Дняпра! Што адкрылася яму ў Пачышчах, капі на ўсходзе сонца ён блукаў па верхняўсонскіх гарах! Чаму зараз я магу казаць проста тое, у чым доўгі час не мог сабе прызнаць, што я тутэйшы, я беларус і гэта мая зямля.

Гэта для мяне ні казак: "Не спі ў мяне, дзядзька", гэта для мяне ні пісак: "Не шукай", гэта мяне ён клікаў: "Збіраць пачнем зярно к зярняці"...

Прага. Від на Градчаны з Карлава моста.

АСОБЫ БЕЛАРУСКОЙ НАВУКІ

Мікола САВІК.

БАЦЬКІ

Нарадзіўся Алесь у вёсцы з патычнай назвай Лясак Карэціцкага раёна ў 1926 годзе. Бацькі яго падчас першай сусветнай вайны былі ў бежанцах, бо фронт праходзіў за 3—4 кіламетры ад вёскі па рацэ Сарвач, і ўсіх выслаілі. Маці была ў сваёй у Санкт-Пецярбургу.

Ці выпадкова ён быў вымушаным пакінуць "малую Радзіму" і пераязджаць з месца на месца, каб потым усё жыццё прызнаваў у Чырвонай Арміі і накіраваны на Украіну. Аднойчы ноччу ён акружылі пятлораўцы і захапілі ў палон.

ВУЧОБА

Ад маці і старэйшага брата Алесь рана навучыўся чытаць, лічыць і пісаць. Потым прайшоў амаль усе ступені народнай асветы як польскай, так і савецкай.

І калі адзін у Вязьніцы на перапоўненым зямлі і глядзеў на аб'ект у баскондзім небе, калі надвор'е круціла і ламала па некалькі разоў на дзень, калі сонца, дождж і снег змянялі адзін аднаго, нешта адбывалася ўва мне, але я яшчэ не ведаў, што.

З 1942 года зноў вучыўся, бо вучоба, я і праца дзе-небудзь, страхавала моладзь ад гвалтоўнага выхаду ў Германію. Як ні дзіўна гэта гучыць, тады адбывалася шмат беларускіх іх, а настаўніку для іх не хапала. Здароўца ця цяжка вытлумачальныя, з сённяшняга пункту гледжання, паварты ў Беларускай гісторыі!

Можна, там, на крутым беразе Волгі, у 42-м годзе з абрыва яму заставаўся толькі адзін крок "да сонца, да зор"...

Альберт ЦЭХАНОВІЧ, старшыня народнага фотаклуба "Мінск".

Многія з настаўнікаў і вучэнцаў установаў адукацыі, што функцыянавалі падчас акупацыі, пасля вызвалення былі рэпрэсаваныя, асуджаны на працяглая тэрміны. Якіх абвінавачвалі ў сацыялізму, асуджаны ў ідэалогію, асуджаны ў ідэалогію, асуджаны ў ідэалогію...

ПІСЬМЫ З ГУЛАГА

Пачалася нывольніцкая адсяе ў нечалавечых умовах Поўначы, Забайкалля і Кузбаса. Я працоўнае па пісьмах Алесь сваім родным, якія яны змагі атрымаць, бо "адзін з... начальнікаў, які мае права і заўсёды кантралюе... лісты", выкрэсліваў, замазваў словы, так што прачытаць неўважна паслэдак, адлегласць паміж імі і іншыя звесткі, якія, мабыць, лічыліся "сакрэтнымі".

У сваіх лістах Алесь закранае розныя праблемы, часцей за ўсё дзякуючы родным за пасылкі і маральнае падтрымку. Асабліва цэпляў словы ён адрасуе маці (правапіс і стылістыка захаваны аўтарскія).

Ад маці і старэйшага брата Алесь рана навучыўся чытаць, лічыць і пісаць. Потым прайшоў амаль усе ступені народнай асветы як польскай, так і савецкай.

І калі адзін у Вязьніцы на перапоўненым зямлі і глядзеў на аб'ект у баскондзім небе, калі надвор'е круціла і ламала па некалькі разоў на дзень, калі сонца, дождж і снег змянялі адзін аднаго, нешта адбывалася ўва мне, але я яшчэ не ведаў, што.

З 1942 года зноў вучыўся, бо вучоба, я і праца дзе-небудзь, страхавала моладзь ад гвалтоўнага выхаду ў Германію. Як ні дзіўна гэта гучыць, тады адбывалася шмат беларускіх іх, а настаўніку для іх не хапала. Здароўца ця цяжка вытлумачальныя, з сённяшняга пункту гледжання, паварты ў Беларускай гісторыі!

Можна, там, на крутым беразе Волгі, у 42-м годзе з абрыва яму заставаўся толькі адзін крок "да сонца, да зор"...

Альберт ЦЭХАНОВІЧ, старшыня народнага фотаклуба "Мінск".

Многія з настаўнікаў і вучэнцаў установаў адукацыі, што функцыянавалі падчас акупацыі, пасля вызвалення былі рэпрэсаваныя, асуджаны на працяглая тэрміны. Якіх абвінавачвалі ў сацыялізму, асуджаны ў ідэалогію, асуджаны ў ідэалогію...

вообще за всё-всё, чем Вы желаете порадовать меня и поддержать мою удающую иногда в сентиментальности "вещику" личное состояние души.

Однако, не будучи адептом фатализма, я верю, что формула, эта депрессивная повелительница людских судеб, так зловредно насмеявшаяся надо мной в розовой юности, падарит в скором будущем доброжелательную улыбку и даст возможность пробить себе путь к апошню Славы. Вы можете, конечно, не поверить мне, или праймае выразилась, честь эту мою писанину за бессмысленный бред буйствующего юности, но горюет "верить и желать — это мощь, это бытие".

Помніць Алесь партызты Сталіна ў чорных рамках. Але палітэканам не плакалі. У іх вачы сваяцца радасць... Адбываліся і ў ГУЛАГу некаторыя змены, пачалі вызваляць нявінны асуджаных. У лісце да сестры Людмілы, які ёй перадаў вызвалены з лагераў сябар і зямляк Пятрусь Бондар, жыхар вёскі Шчорсы (гэта радзіма пісьменніка і

Прафесар Аляксандр Раковіч, не будучы літаратарам, напісаў шмат кніг. Па яго драматычнаму лёсу можна вывучаць гісторыю Заходняй Беларусі. Ён не быў і культурнаму, хаця глыбока ведаў ультуру беларускага і сумежных народаў.

Унікальнасць dokтара тэхнічных навук А. Раковіча і ў тым, што сярэдняю адукацыю ён атрымаў толькі ў 31 год, а вышэйшую — у 37. Навукова-цям жа стаў у кібернетыкі, якую

акадэміка І. Пятровіча — Янкі Нёмнаўскага), Алесь піша: "Барзас, 19.10.1955. Згодна амістэй (маеца на ўвазе Указ Прэзідыума ВС СССР ад 17.09.1955. — М. С.).

Амаль у кожным лісьце сустракаюцца радкі, якія краюць душу заміраваннем да роднай зямлі: "Г. Алдан, 4.04.1951. ...Для мяне Ваш ліст — вялікая радасць. Прыймаю і тэма ахутвае халодная белая кодра снегу".

Аб уменні А. Раковіча лагічна разважаць, рабіць разумныя, я б сказаў, мудрыя вывады і нават прадбачаны сведчыць хаця б такі ўрывак з яго ліста: "Г. Алдан, 12.02.1953. ...Асабліва надойца прыкаваў да сябе маю ўвагу фотаздымак Грачкі (п'яменніцы Алеся, дачкі брата Георгія. Тады ёй было 3 годкі. — М. С.).

Звяртаючыся да сестры Людзі, якую пасля скачэння гандлёвай школы ў Баранавічах накіравалі на працу ў Наваградка, Алесь прынаеца ў любові да былой стапіцы ВКЛ: "Барзас, 1.09.1955. Людзі, ты паслялася ў Наваградку, з якім зьвязаны лепшыя хвіліны майго вольнага жыцця".

Многія з настаўнікаў і вучэнцаў установаў адукацыі, што функцыянавалі падчас акупацыі, пасля вызвалення былі рэпрэсаваныя, асуджаны на працяглая тэрміны. Якіх абвінавачвалі ў сацыялізму, асуджаны ў ідэалогію, асуджаны ў ідэалогію...

ми, ну и часткова з гутаркі з сябрамі. Г. Алдан, 7.02.1953".

Пасля пераезду з Алдана ў пасёлка Лебядзіны (таксама ў Якуці) Алесь трапіла дзе ацнку наваколлі і сваіму душэўнаму стану: "Пас. Лебядзіны, 2.05.1953. Адносна да Куранахскага клімату тут значна халодней і моцней суровей. Ужо травень, а тут яшчэ ўсё падсыпае снегу. Снегу ўсюды на калена, і здаецца, гэлызчы на ўвесь гэты зачараваны адвечным холадам край, што вясна і лета ніколі не пакажа тут свайго прымянага аблічча".

Учося фізічна і маральна надрына, толькі вось сум па роднай страчанай старцы, якая для мяне як быццам святая, што засла глыбока ў душы, не пакідае ніколі. Але гэта дарчы. Так павінна дзецца ў кожнага на сэрцы, хто многа чаго пакінуў

Таксама доўга не прызнавалі, называючы яго "буржуазнай ілжэнавукай". Адметны А. Раковіч вялікай любоўю да Беларусі. Ён адзін з нямногіх, у каго лёс быў паламаны ў юнацтве і хто змог падняцца да навуковых вышын.

Аляксандр Гаўрылавіч павінен быць адзначаны як адданы сын Бацькаўшчыны, яе пакунік, бо пацярэў за беларускую справу і яе гонар, бо ён, вядомы вучоны ў галіне тэхнічнай кібернетыкі і інфарматыкі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, першай за работы па аўтаматызацыі праектавання ў машынабудаванні і першай у гісторыі Інстытута тэхнічнай кібернетыкі НАН Беларусі, дзе працаваў да апошніх дзён жыцця.

Кліматраў па пару цягнуцца ланцужом горы, на якіх няма ні лесу, ні травы, а толькі зімой і летам ахутвае халодная белая кодра снегу".

Амаль у кожным лісьце сустракаюцца радкі, якія краюць душу заміраваннем да роднай зямлі: "Г. Алдан, 4.04.1951. ...Для мяне Ваш ліст — вялікая радасць. Прыймаю і тэма ахутвае халодная белая кодра снегу".

Аб уменні А. Раковіча лагічна разважаць, рабіць разумныя, я б сказаў, мудрыя вывады і нават прадбачаны сведчыць хаця б такі ўрывак з яго ліста: "Г. Алдан, 12.02.1953. ...Асабліва надойца прыкаваў да сябе маю ўвагу фотаздымак Грачкі (п'яменніцы Алеся, дачкі брата Георгія. Тады ёй было 3 годкі. — М. С.).

Звяртаючыся да сестры Людзі, якую пасля скачэння гандлёвай школы ў Баранавічах накіравалі на працу ў Наваградка, Алесь прынаеца ў любові да былой стапіцы ВКЛ: "Барзас, 1.09.1955. Людзі, ты паслялася ў Наваградку, з якім зьвязаны лепшыя хвіліны майго вольнага жыцця".

Многія з настаўнікаў і вучэнцаў установаў адукацыі, што функцыянавалі падчас акупацыі, пасля вызвалення былі рэпрэсаваныя, асуджаны на працяглая тэрміны. Якіх абвінавачвалі ў сацыялізму, асуджаны ў ідэалогію, асуджаны ў ідэалогію...

У адным з апошніх пісем Алесь выказаў занепакоенасць, каб яму не забаранілі вучыцца, каб "не засла тацца з вучымі білетам" (ён яшчэ не ведаў аб хуткім сваім вызваленні. — М. С.) "Барзас, 4.04.1956. ...Проста жах, якая зима ў гэтым годзе на Беларусі. Муціць, клімат гэты патоптанай і заныбавай краіны пакінуў ейныя граніцы, уступаючы месца суроваму сібірскаму клімату".

Па заліках у размянны апошні год свайго тэрміну. Да Новага году павінен варуцца дамоў. Вось гэта будзе спатканне! Але больш усяго мяне непакоей маё далейшае паводжанне і жыццё. Ваюя, каб не астацца з вочымі білетам..."

СІБІРБОУСТВА З М. АСІНЕНКАМ

Адначасова працаваў на падшыпніковым заводзе: спачатку гальтошчыкам, потым канструктарам, тэхнолагам. Яму ў радасць было дапамагчы іншым завочнікам і вярзні-

стве і ў судзе Мікола Асіненка, які ён разважна адказаў на пытанні суддзяў, які чэўрада і пераканана прамаўляў апошняе слова.

ВУЧОБА І ПРАЦА

Пасля вызвалення Алесь адрозна паступіў у інстытут не змог: не запічыў за сярэдняю адукацыю настаўніцкую семінарыю, а здаць экстрэнам экзамены за 10 класу спазніўся. Расчужыў гэты абставіны яго не пазбавілі. Пайшоў у вярзную школу. Здатны да вучобы, заняты працай на будоўлі, ён скончыў школу з сярэбраным медалём, што дала права паступіць у любую ВНУ без экзаменаў.

За 37 гадоў дзейнасці ў інстытута А. Раковіч апублікаваў каля 300 навуковых прац, сярод якіх больш за 20 манаграфій і брашуры, падручнік, навучныя працы па аўтаматызацыі праектавання ў машынабудаванні ў 1978 годзе яму прысуджана Дзяржаўная прэмія Беларусі ў галіне навукі і тэхнікі.

Аляксандр Гаўрылавіч браў удзел у Першым і Другім з'ездах Беларускай асацыяцыі вучоў і тэхнікаў. Ён сааўтар шырока распаўсюджанага двухтомнага даведніка "Становіны прысвоблення", што выдадзены ў Маскве ў 1984 годзе і стаў настольнай кнігай канструктараў і тэхнолагаў.

У 1986 годзе А. Раковіч бездаркорна абараніў у Маскве доктарскую дысертацыю. Ён, быў палітвязьнік, сэрца прафесарам. Здэсінілася на неадольную, здавалася б, перашкоду, якой быў ірыскі "нацыяналісты", асабліва ў нас, у Беларусі.

А. Раковіч падтрымаў 11 кандыдатаў навуц. Адзін з іх, У. Адамчык, стаў намеснікам дырэктара Інстытута. Яго вучанца Л.Губіч зараз дырэктар навукова-інжынернага прадпрыемства "Сістэмы аўтаматызацыі" НДА "Кібернетыка" НАН Беларусі. Лабараторыя, якой кіраваў амаль 30 гадоў прафесар А. Раковіч, загадае яго вучань С. Мядзведзь. Спадзяюся, што ў хуткім часе ён таксама стане доктарам навуц.

Пачалося неспакойнае жыццё навуковай дасягненні і сумненні, якім выкананам заданню, тэм, цяжка вырашальных праблем у галіне аўтаматызацыі праектавання тэхналагічнага аснашчэння. Паслякова выканай адказныя дагаворы з буйнымі ўстановамі. Гэты працэс гады без адвароту ад навукаў працы напісаў кандыдацкую дысертацыю, якую абараніў у но-вававаронскім Інстытуте тэхнічнай кібернетыкі ў пачатку 1967 года.

Алеся прыемна было чытаць, як мжана паводзіць сябе на след-

кам, калі яны звярталіся з просьбай аб гэтым.

У АКАДЭМІ НАВУК

Адрозна ж пасля атрымання дыплама аб заканчэнні політэхнічнага інстытута з вельмі высокім сярэднім балам (4,8) Алесь робіць найдаждзнейшы крок у сваім жыцці. Незвычайны і ўсім, скажам так, лагічны ход. Сапраўды, ці многія ў 37 гадоў адважваюцца рэзка змяніць характар работы і характар дзейнасці, перайсці з сучаснага прамысловага прадпрыемства ў акадэмічную навуковую ўстанову з меншай зарплатай, нывязначанай перспектывай і невысокім статусам інжынера? Бо ў навуцы цяпіцца дзі і разрацзняцца ступені, званы, пасадзі. Тым не менш Алесь пераходзіць у Інстытут БССР. Там, у лабараторыі аўтаматызацыі інжынернай працы, якой кіраваў Г. Гаранскі, чапавен неардынарны, з ціловым і імпрыстым лёсам, будучы заснавальнік Інстытута тэхнічнай кібернетыкі і член-карэспандант АН БССР, якім запамінаўся яго нягучны голас, кранальная і вобразная беларуская мова падчас абароны дыпломнага праектаў. Да таго ж у якасці аднаго з лепшых спецыялістаў у стварэнні праектурных і вытворчых камп'ютэрных сістэм у машына- і прыборабудаванні ён нярэдка чытаў лекцыі ў многіх гарадах былога СССР. І ці ж можна прымаць за чыстую манету словы Аляксандра Гаўрылавіча, што ён спецыяльна не займаўся пэдагагічнай дзейнасцю?

А. Раковіч пакінуў аб сабе след як патрабавальны і ў той жа час паважлівы і добразычлівы рэдактар шэрага навуковых зборнікаў, у тым ліку тэматычнага зборніка "Мадэліраванне і інфармацыйныя тэхналогіі праектвання".

Першы этап яго ўзыходжання да вышніх навуц быў завершаны. Кіраўніка групы, старшага навуковага супрацоўніка праз год вучона рада інстытута абрала загадчыкам лабараторыі. Тым самым ён ліквідаваў розніцу ва ўзросце і эпоху дагняц і нават абісць многіх з маладаў, хто прыйшоў у навуку ў 22—23 гады, на каго не навешалі сфальсіфікаваных абвінавачванняў, не здэкаваліся ў ГУЛАГу, акало каго звышліпныя кадравы і чырвонае спецадзелаў не стваралі невыноснай атмасферы недаверу, непрыязнасці, абструкцыі. Да вышніх адміністрацыйных пасадак не імкнуўся. Ён справядліва лічыў, што загадчык лабараторыі ў навуковым інстытуте — найбольш важная і адказная пасада.

А. Раковіч пакінуў след і ў гуманітарнай сферы. У апошня гады жыцця ён удзельнічаў у распрацоўцы арыгінальнага беларускамоўнага слоўніка новага тыпу разам з прафесарам А. Дабралюбовым. Навізна слоўніка пацверджана патэнтам на вынаходства Расійскай Федэрацыі, выдадзены ў 1996 годзе пад назвай "Метад "INSINU" для стварэння слоўнікаў для перакладу на замежныя мовы". Слоўнік адрозніваецца большай інфармацыйнасцю і параўнанні з існуючымі такога ж аб'ёму, кампактнасцю і зручнасцю для карыстання. Ён сплучае звычайны аднамоўны слоўнік з тлумачэннем слоў пры дапамозе прыкладаў іх выкарыстання, граматычны даведнік мовы і зборнік тэкстаў на беларускай мове, якія тлумачаць правылі граматыкі. Ужо створаны і апублікаваны падобны слоўнік для англійскай мовы з дапамогай камп'ютэрнай тэхналогіі. Запланаваны беларускамоўны слоўнік будзе карысна для ўсіх, хто ведае граматычны і лексічны асновы мовы беларускай і хоча значна ўдасканаліць ступень валодання ёю.

Тэксты другой часткі слоўніка, што ўяўляюць урыўкі аб кароткіх скончаных літаратурных творах, падбіраў А. Раковіч. Ён прайшоў шырокі досвед у беларускай літаратуры і ў якасці прыкладаў уключыў урыўкі з твораў В. Быкава, Цёткі, Я. Коласа, У. Арлова, Ф. Багушэвіча, А. Гаруна, А. Петрашкевіча, К. Каганца.

Значнасць і унікальнасць асобы А. Раковіча своечасова змагі ацаніць руліцкі музейнай справы з Наваградка. Яны наладзілі перапіску з ім, збіралі матэрыялы.

Аляксандр Гаўрылавіч браў удзел у Першым і Другім з'ездах Беларускай асацыяцыі вучоў і тэхнікаў. Ён сааўтар шырока распаўсюджанага двухтомнага даведніка "Становіны прысвоблення", што выдадзены ў Маскве ў 1984 годзе і стаў настольнай кнігай канструктараў і тэхнолагаў.

У 1986 годзе А. Раковіч бездаркорна абараніў у Маскве доктарскую дысертацыю. Ён, быў палітвязьнік, сэрца прафесарам. Здэсінілася на неадольную, здавалася б, перашкоду, якой быў ірыскі "нацыяналісты", асабліва ў нас, у Беларусі.

А. Раковіч падтрымаў 11 кандыдатаў навуц. Адзін з іх, У. Адамчык, стаў намеснікам дырэктара Інстытута. Яго вучанца Л.Губіч зараз дырэктар навукова-інжынернага прадпрыемства "Сістэмы аўтаматызацыі" НДА "Кібернетыка" НАН Беларусі. Лабараторыя, якой кіраваў амаль 30 гадоў прафесар А. Раковіч, загадае яго вучань С. Мядзведзь. Спадзяюся, што ў хуткім часе ён таксама стане доктарам навуц.

Пачалося неспакойнае жыццё навуковай дасягненні і сумненні, якім выкананам заданню, тэм, цяжка вырашальных праблем у галіне аўтаматызацыі праектавання тэхналагічнага аснашчэння. Паслякова выканай адказныя дагаворы з буйнымі ўстановамі. Гэты працэс гады без адвароту ад навукаў працы напісаў кандыдацкую дысертацыю, якую абараніў у но-вававаронскім Інстытуте тэхнічнай кібернетыкі ў пачатку 1967 года.

Алеся прыемна было чытаць, як мжана паводзіць сябе на след-

кам, калі яны звярталіся з просьбай аб гэтым.

У АКАДЭМІ НАВУК

Адрозна ж пасля атрымання дыплама аб заканчэнні політэхнічнага інстытута з вельмі высокім сярэднім балам (4,8) Алесь робіць найдаждзнейшы крок у сваім жыцці. Незвычайны і ўсім, скажам так, лагічны ход. Сапраўды, ці многія ў 37 гадоў адважваюцца рэзка змяніць характар работы і характар дзейнасці, перайсці з сучаснага прамысловага прадпрыемства ў акадэмічную навуковую ўстанову з меншай зарплатай, нывязначанай перспектывай і невысокім статусам інжынера? Бо ў навуцы цяпіцца дзі і разрацзняцца ступені, званы, пасадзі. Тым не менш Алесь пераходзіць у Інстытут БССР. Там, у лабараторыі аўтаматызацыі інжынернай працы, якой кіраваў Г. Гаранскі, чапавен неардынарны, з ціловым і імпрыстым лёсам, будучы заснавальнік Інстытута тэхнічнай кібернетыкі і член-карэспандант АН БССР, якім запамінаўся яго нягучны голас, кранальная і вобразная беларуская мова падчас абароны дыпломнага праектаў. Да таго ж у якасці аднаго з лепшых спецыялістаў у стварэнні праектурных і вытворчых камп'ютэрных сістэм у машына- і прыборабудаванні ён нярэдка чытаў лекцыі ў многіх гарадах былога СССР. І ці ж можна прымаць за чыстую манету словы Аляксандра Гаўрылавіча, што ён спецыяльна не займаўся пэдагагічнай дзейнасцю?

СЛЕД У ГУМАНІТАРНАЙ СФЕРЫ

А. Раковіч пакінуў след і ў гуманітарнай сферы. У апошня гады жыцця ён удзельнічаў у распрацоўцы арыгінальнага беларускамоўнага слоўніка новага тыпу разам з прафесарам А. Дабралюбовым. Навізна слоўніка пацверджана патэнтам на вынаходства Расійскай Федэрацыі, выдадзены ў 1996 годзе пад назвай "Метад "INSINU" для стварэння слоўнікаў для перакладу на замежныя мовы". Слоўнік адрозніваецца большай інфармацыйнасцю і параўнанні з існуючымі такога ж аб'ёму, кампактнасцю і зручнасцю для карыстання. Ён сплучае звычайны аднамоўны слоўнік з тлумачэннем слоў пры дапамозе прыкладаў іх выкарыстання, граматычны даведнік мовы і зборнік тэкстаў на беларускай мове, якія тлумачаць правылі граматыкі. Ужо створаны і апублікаваны падобны слоўнік для англійскай мовы з дапамогай камп'ютэрнай тэхналогіі. Запланаваны беларускамоўны слоўнік будзе карысна для ўсіх, хто ведае граматычны і лексічны асновы мовы беларускай і хоча значна ўдасканаліць ступень валодання ёю.

Тэксты другой часткі слоўніка, што ўяўляюць урыўкі аб кароткіх скончаных літаратурных творах, падбіраў А. Раковіч. Ён прайшоў шырокі досвед у беларускай літаратуры і ў якасці прыкладаў уключыў урыўкі з твораў В. Быкава, Цёткі, Я. Коласа, У. Арлова, Ф. Багушэвіча, А. Гаруна, А. Петрашкевіча, К. Каганца.

ЧАРНОБЫЛЬСКІЯ ЗВАНЫ

МАЛЕБЕН ЗА АХВЯР

26 красавіка, у дзень 14-й гадавіны аварыі на Чарнобыльскай АЭС, у Мінску прайшоў шэраг акцый. Прыкладна паўтары тысячы чалавек сабралася ў сталічным парку Дружбы народаў каля плошчы Бангалор, каб памянуць ахвяр чарнобыльскай катастрофы. Мітынг быў арганізаваны шэрагам грамадскіх чарнобыльскіх арганізацый Беларусі.

На ім прагучалі прамовы арганізатараў — лідэраў чарнобыльскіх арганізацый, святары праваслаўнай царквы і каталіцкага касцёла памаліліся за ахвяр катастрофы, а таксама ў імя шчаслівай будучыні Беларусі. Прычым абодва святары адзначылі, што гадзіна трагічнай даты прыйшлася якраз паміж светлымі святамі ўвакрасення Хрыста.

Акрамя прадстаўнікоў гарадскіх уладаў і раёнаў беларускай сталіцы, даніну памяці ахвярам аддалі прадстаўнікі пасольства Украіны ў Мінску.

А вечарам у тым жа парку адбыўся мітынг шэрагу арганізацый і партый у межах акцыі "Чарнобыльскі шлях". Напярэдадні ўлады сталіцы дазволілі, акрамя мітынгу, правядзенне шэсця па праспекту Францішка Скарыны ад плошчы Якуба Коласа да плошчы Бангалор.

Юрась ДОМНІЧ.

Фота БелТА.

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ

БЕЛАРУСКА-ІРЛАНДСКІЯ¹ ГІСТАРЫЧНА-КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

● Адам МАЛЬДЗІС, доктар філалагічных навук.

Найперш дазвольце ад імя ўсіх прысутных на семінары яшчэ раз, услед за прывітаннем прэзідэнта таварыства "Беларусь — Ірландыя" Міхаіла Міцкевіча, сардэчна павіншаваць ірландскую дэлегацыю на чале з манахам Ордэна хрысціянскага брацтва Лімам О'Мара з нацыянальным святам далёкай астраўной краіны — Днём св. Патрыка, хрысціцеля старажытных кельтаў, якія далі пачатак сучаснаму ірландскаму народу. Адсюль, з памяшкання Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, свята прыйдзе на вуліцы Мінска, у парк імя Максіма Горкага.

Паміж нашымі краінамі існуе тыпалагічнае падабенства, сімвалічная агульнасць. Некаторыя аўтары (С. Шупа, Ю. Каліна, М. Галдзянкоў) гавораць пра "Ірландыю як пра люстэрка беларускай гісторыі", а можна сказаць і наадварот. Пакінуўшы разважанні пра падабенства на потым, засяродзімся на сімвалах. У Ірландыі іх, як засведчыў наш мастацтвазнаўца В. Буйвал, тры: кніга, крыж і арфа. А хіба духоўнымі сімваламі Беларусі не выступаюць кнігі Скарыны, крыж прападобнай Ефрасіні Полацкай і... Трэці сімвал быццам бы непадобны на ірландскі: дуда (жалейка). Але ж існуюць і нашы народныя цымбалы, душа якіх, як і ў арфы, у струнах.

Сімвалічна тое, што першым, хто назваў нашы землі, нашу

¹ З уступнага слова на семінары "Беларуска-ірландскія гістарычна-культурныя сувязі", арганізавалі які таварыства "Беларусь — Ірландыя" і Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны.

ЗАМЕЖКА

● Ларыса ЯЗЫКОВІЧ, кандыдат гістарычных навук.

Праз 10 год было каля 6,5 тысячы членаў, аб'яднаных у 190 пярвічных арганізацый. У наступныя гады ў адпаведнасці з правядзеннем у жыццё тэзіса аб аднародным сацыялістычным грамадстве польскія ўлады сістэматычна абмяжоўвалі правы грамадска-культурнай дзейнасці беларусаў. У 1972 годзе быў ліквідаваны эстрадны ансамбль БГКТ "Лявоніха", у 1973-м перастаў дзейнічаць Беларускі этнаграфічны музей у Белавежы. У таварыства адбравалі права гаспадарчай дзейнасці, скараціліся дзяржаўныя асігнаванні на школьна-асветную дзейнасць.

Аўтары падкрэсліваюць, што пэўныя змены ў палітычным і грамадска-культурным жыцці беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы адбыліся ў 1980-я гады. У 1981-м нелегальна ўзнікла Беларускае аб'яднанне студэнтаў, куды ўвайшла школьная і студэнцкая моладзь праваслаўнага веравызнання (афіцыйна зарэгістравана ў 1988 годзе). Яго дзейнасць фактычна паклала канец манопольнаму прадстаўніцтву інтарэсаў беларусаў у Польшчы праз БГКТ. У лютым 1990 года была створана першая беларуская палітычная партыя ў пасляваеннай Польшчы

Працяг.
Пачатак у № 17.

краіну яе сённяшнім імем, Белай Руссю, быў ірландскі законнік, прапаведнік, які яшчэ ў XIII стагоддзі пабываў у паганскай Літве, а магчыма, і ў Навагрудку. Рукапіс з гэтымі звесткамі быў не так даўно знойдзены ў Дубліне, сталіцы Ірландыі.

Сімвалічна тое, што ірландскі трылінік, які быў на сцягах барацьбітоў за незалежнасць далёкай краіны, а сёння ўпрыгожвае залу нашага пасяджэння, зберагаўся як рэліквія ў Віленскім беларускім музеі з самага пачатку яго існавання. А ўручылі яго ірландскія адраджэнцы нашаму адраджэнцу Івану Луцкевічу ў час зарубежнай сустрэчы.

А хіба не сімвалічна, што прэзідэнтам таварыства "Беларусь — Ірландыя" з'яўляецца Міхаіл Міцкевіч? Як вы ўсе ведаеце, гэта сын класіка беларускай літаратуры, адраджэнца Якуба Коласа, які супрацоўнічаў з "Нашай нівай" якраз тады, калі там друкаваліся першыя ў нас звесткі пра вызваленчы рух ірландцаў, і, значыць, не мог не ведаць пра яго, не спачуваць яму, не праводзіць гістарычныя супастаўленні.

Беларусь і Ірландыя падобныя па свайму гістарычнаму лёсу. Права на іх існаванне, дзяржаўнасць ставілася пад сумненне, а часам ставіцца і сёння больш магчымымі суседзямі. Гэтыя ж суседзі перацягнулі на свой бок лепшыя, найбольш таленавітыя культурныя сілы. Калі мне не здарджвае памяць, ірландцы далі сусветнай літаратуры чатырох лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі. Але ўсе яны пісалі на англійскай мове. А ў нас? Колькі пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, артыстаў, вучоных далі беларускія землі польскай і рускай культурам!

Пра беларусаў і ірландцаў можна гаварыць як пра народы,

якім родная зямелька доўгі час была не маці, а мачыхай. Адсюль — шматлікія хвалі эміграцыі. Сёння за межамі Беларусі пражывае ледзь не кожны чацвёрты беларус. Я не ведаю, колькі ірландцаў пражывала за межамі сваёй краіны. Але ведаю, што многа. У тым ліку нават і ў Беларусі. На Навагрудчыне здаўна пасяліўся род О'Руркаў, які ў свой час даў Мінску каталіцкага арцыбіскупа, а не так даўно прадстаўнікі гэтага роду прыязджалі з Вялікабрытаніі на Першы з'езд беларусаў свету. І што характэрна: агульнасць гістарычнага лёсу збліжала ў эміграцыі беларусаў і ірландцаў. Прынамсі, так было перад вайной у Чыкага.

Шляхі развіцця беларускай і ірландскай культур, у прыватнасці, літаратур, таксама ў многім падобныя. Багатыя традыцыі мінулага былі ў нас перапынены нацыянальным уціскам. У сувязі з гэтым на доўгі час месца прафесійнай літаратуры заняў фальклор: у Ірландыі — сагі, у нас — казачны эпос, песні. А заангажаванасць пісьменнікаў у нацыянальна-вызваленчай барацьбе спараджала такую сітуацыю, калі літаратура ўспрымалася як нешта непараўнальна большае, чым літаратура, пэнт жа становіўся пракокам, месіяй. Супастаўленне нашага прыгожага пісьменства можа даць таму нямала красамоўных прыкладаў.

Яшчэ адна тыпалагічная агульнасць — дзяржаўнае двухмоўе Беларусі і Ірландыі, невысокі грамадскі статус карэннай, тытульнай мовы. Пераадоўваючы негатывы наступствы гэтай з'явы, мы, відаць, можам многаму ўзаемна павучыцца. Асабліва пажаданы тут абмен вопытам паміж настаўнікамі, работнікамі сродкаў масавай інфармацыі.

каў дзейнасці, удзел у выбарчых кампаніях.

Значнае месца ў даследаванні займае разгляд стану беларускай асветы ў Польшчы ў міжваенны перыяд і пасля другой сусветнай вайны. Аўтары падкрэсліваюць, што палітыка абмежавання і ліквідацыі беларускіх школ працягвалася з некаторымі перапынкамі да пачатку другой сусветнай вайны і мела на мэце замацаваць становішча Польшчы на "крэсах усходніх", паскорыць

Асобная тэма гаворкі — нашы літаратурныя і мастацкія кантакты, якія ўзмацніліся ў 20-я гады XX стагоддзя пасля амаль адначасовага абвясчэння незалежнасці. Зацікаўленыя артыкулы пра Ірландыю з'явіліся на старонках "Нашай нівы" (1920), "Новага жыцця" (1923), іншых віленскіх выданняў. У 1923 годзе ў Вільні выйшлі "Ірландскія народныя казкі" С. Макмануса ў перакладзе Добрага карліка. Затым эстафету пераняў савецкі Мінск (артыкулы Ю. Дворкінай пра ірландскую літаратуру і інш.). Але з сярэдзіны 30-х гадоў такія публікацыі прыпыніліся на некалькі дзесяцігоддзяў.

Цікавае да Ірландыі, ірландскай культуры, найперш літаратуры, адраджэнцы ў апошні час — пасля таго, як Беларусь стала незалежнай. У зборніках, газетах і часопісах друкуюцца творы Джэймса Джойса, Уільяма Батлера Ййтса (прыгадаем яго п'есу "Пясочны гадзінік"), Шона О'Кейсі, Фрэнка О'Конара, Мэвы Марон, Томаса Мура, Уолтэра Мэкіна, Аскара Уайльда, Шона О'Фаалайна і іншых класічных і сучасных ірландскіх аўтараў. У Беластоку асобнай кніжкай выходзіць вядомы раман Дж. Джойса "Уліс" у таленавітым перакладзе Яна Максіюка (1993). У друку з'яўляюцца артыкулы пра ірландскую літаратуру Лявона Баршчэўскага, Эдуарда Садаўнічага, пра архітэктуру і мастацтва — Валерыя Буйвала. Паэму "Ірландыя" напісаў Леанід Дранько-Майсюк. Ажывіліся кантакты ў сферах адукацыі, медыцыны, дабрачыннасці.

Беларусы выказваюць сардэчную падзяку ірландскай грамадскасці, свецкай і духоўнай, за гуманітарную дапамогу дзесяці, якія сталі ахвярамі аварыі на Чарнобыльскай АЭС і штогод выезджаюць на аздаравленне за Ла-Манш пры садзейнічання фонду "Савак". Эстафета беларуска-ірландскіх сувязей працягваецца.

БЕЛАРУСКАЯ МЕНШАСЦЬ

стрымліванне гаспадарчай і эканамічнай дэградацыі рэгіёнаў, населеных пераважна беларусамі, уключэнне ў канстытуцыйны дзяржаўны спецыяльных гарантый правоў нацыянальных меншасцей. З 1993 года дзейнасць беларускіх арганізацый у Польшчы дэмакратычнага кірунку каардынуе Беларускі з'вяз у Польшчы. У яго склад уваходзяць Беларускае літаратурнае аб'яднанне "Белавежа", Аб'яднанне беларускіх журналістаў, Праграмавая рада штоднёвіка "Ніва", Беларускае аб'яднанне студэнтаў, З'вяз беларускай моладзі і Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне. Мэты даволі шырокія: падтрымка кантактаў з польскімі і беларускімі дзяржаўнымі ўладамі, выпрацоўка эфектыўных кірун-

асіміляцыю і паланізацыю беларусаў. У 1922/23 навучальным годзе ў Польшчы існавала 32 пачатковыя школы з беларускай мовай навучання. У 1934/35 — 16, праз 3 гады такіх школ увогуле на засталася.

У 1931—1937 гадах ліквідаваны беларускія гімназіі ў Клецку, Навагрудку, Вільні. Пасля прыходу Чырвонай Арміі беларускія дзеці атрымалі магчымасць навучання на роднай мове. У 1940-м на тэрыторыі Заходняй Беларусі дзейнічала каля 4,2 тысячы беларускіх пачатковых і сярэдніх школ. У Беластоцкім краі ў 470 беларускіх школах налічалася каля 60 тысяч вучняў. Падзеі другой сусветнай вайны прадвызначылі тое, што ў канцы 1944 года на тэрыторыі Польшчы працавала 105 беларускіх пачат-

ковых школ, у якіх было каля 8 тысяч вучняў. Дзейнічалі таксама сярэднія школы — ліцэй і гімназія ў Бельску Падляскім і гімназія ў Беластоку і Гайнаўцы. У 1953/54 навучальным годзе на тэрыторыі Польшчы існавала 69 пачатковых школ з беларускай мовай навучання (4,5 тысячы вучняў), 2 сярэднія школы, а ў 135 польскіх школах беларуская мова вывучалася як прадмет. У наступныя гады гэтае становішча паступова змянялася. Узрасталі колькасць

польскіх школ, у якіх беларускую мову вывучалі ў якасці прадмета, зменшылася колькасць беларускіх школ, дзе большасць прадметаў таксама выкладалася на польскай мове. Апошнія 9 беларускіх школ з фармальна беларускай мовай навучання ў 1972 годзе пераўтварыліся ў польскія з беларускай мовай як прадметам. У сярэдзіне 1990-х гадоў беларуская нацыянальная меншасць у Польшчы не мела ніводнай школы з нацыянальнай мовай выкладання. У 1994/95 навучальным годзе беларускую мову дадаткова як нацыянальную (у памеры 3 гадзіны ў тыдзень) у 42 польскіх пачатковых школах вывучалі каля 3,1 тысячы вучняў. Беларускае мова вывучалася таксама ў 2-х агульнаадукацыйных ліцэях (785 вучняў). Настаў-

МІЖНАРОДНЫЯ СТАСУНКІ

ФРАНЦУЗСКІЯ ДЫПЛОМЫ — БЕЛАРУСКІМ СТУДЭНТАМ

Садырэктар Франка-беларускага інстытута кіравання пры Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны прафесар Морыс Шаневуа ўручыў французскія дыпламы беларускім студэнтам. Інстытут быў створаны на падставе дамовы аб супрацоўніцтве паміж французскім універсітэтам Клермон-Феран і гомельскім імя Ф. Скарыны пяць гадоў назад і дзейнічае пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў Францыі, пасольства Францыі ў нашай краіне і Міністэрства адукацыі Беларусі. Яго мэта — падрыхтоўка кіруючага персаналу для беларускіх і сумесных прадпрыемстваў, супрацоўніцтва з замежнымі партнёрамі, у прыватнасці, з французскімі. Працэс навучання прадугледжвае стажыроўку ў Францыі і сумесныя з французскімі студэнтамі практычныя семінары. У гэ-

тым навучальным годзе ў інстытуце — 112 студэнтаў.

НА ЗДЫМКАХ: садырэктар інстытута з французскага боку Морыс ШАНЕВУА, яго намеснік Роза КАМПОС, садырэктар з беларускага боку Аляксандр ГАЎРЫЛЮК і яго намеснік Вольга КАРНЕЕВА ў час нарады; Морыс ШАНЕВУА ўручае дыплом дзяржаўнага ўзору Францыі Наталлі ТАЛСТАШОВАЙ.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

нікі беларускай мовы рыхтаваліся ў Бельску Падляскім, Гайнаўцы, Орлі і Клейніках.

Разглядаючы стан беларускага перыядычнага друку і выдавецкай дзейнасці ў Польшчы, аўтары даследавання адзначаюць невялікую колькасць беларускіх перыядычных выданняў у міжваенны перыяд у параўнанні з іншымі нацыянальнымі меншасцямі. У 1926—1929 гадах у найбольш спрыяльны для беларускай прэсы перыяд выходзіла ад 14 да 29 вы-

значыліся ў 1980-я гады. З'явіліся беларускія незалежныя выдавецтвы — "Беларускае незалежнае выдавецтва", "Бераг", "Кантакт". У сярэдзіне 1990-х беларусы ў Польшчы выдавалі некалькі сваіх часопісаў і газет — штотыднёвік "Ніва", двухмоўны інфармацыйна-культурны штомесячнік "Часопіс", студэнцкі часопіс "Сустрэчы", штоквартальнік Брацтва праваслаўнай моладзі "Фос", беларуска-польскі часопіс "Дыскусія", навуковае выданне "Бе-

У ПОЛЬШЧЫ

данняя, пры гэтым дамінавалі грамадска-палітычныя выданні, і найбольшы тыражы мелі друкаваныя органы палітычных партый. У выніку перш за ўсё антыбеларускай палітыкі польскіх улад колькасць беларускіх перыядычных выданняў паступова змяншалася. У 1939 годзе засталіся толькі 4 беларускіх перыядычных выданні. У пасляваенны час згоду на выданне свайго друкаванага органа беларусы атрымалі ў 1956 годзе. БГКТ пачало выдаваць "Ніву" — штотыднёвік на беларускай мове тыражом 6—10 тысяч экзэмпляраў з дадаткам для дзяцей "Зорка" і асобным літаратурным дадаткам. Пачалі выходзіць таксама папулярныя ў беларускіх асяродках "Беларускі каляндар" і навукова-папулярнае выданне "Навуковы зборнік". Сітуацыя

ларускія гістарычныя сшыткі" і іншыя.

Пэўнае месца ў кнізе займае разгляд рэлігійнай сітуацыі сярод беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Даследчыкі падкрэсліваюць, што большая частка беларусаў у Польшчы прытрымліваецца праваслаўнага веравызнання. Частка беларусаў (па некаторых звестках, 20—25 працэнтаў) належыць да рымска-каталіцкага касцёла, ёсць таксама невялікая колькасць пратэстантаў. З боку польскіх улад назіраліся намаганні ўвесці польскую мову ў жыццё праваслаўнай царквы. У той жа час група беларускай інтэлігенцыі выступала за беларусізацыю праваслаўнай царквы ў Польшчы. У міжваенны перыяд мелі месца канфлікты паміж праваслаўнымі і каталікамі.

БЕЛАРУСКІ ПОГЛЯД

● Юры ВЕСЯЛКОЎСКИ (Англія).

XX стагоддзе пакінула па сабе след вялікіх пераменаў у жыцці людзей. Ніводнае стагоддзе не можа раўняцца з XX па значнасці і колькасці карысных навуковых адкрыццяў, вынаходстваў, якімі людзі карыстаюцца сёння. Але XX стагоддзе пакінула нам сумныя ўспаміны пра дзве сусветныя вайны. Асабліва прыкрай была другая сусветная вайна, якая запатрабавала не менш 50 мільёнаў людскіх ахвяр і пакінула незагойныя цялесныя і духоўныя раны.

Час прамінуў, але цяжка забыць і нялёгка прабачыць тым, хто спрычыніўся да гэтай вайны.

XX стагоддзе "падарыла" Еўропе двух вялікіх дыктатараў: Сталіна і Гітлера, і пра іх мы ўспомнім. Першы дайшоў да ўлады пасля смерці Леніна ў 1924 годзе дарогай злачын-

ДЫКТАТАРЫ XX СТАГОДДЗЯ

стваў. Гітлер атрымаў уладу праз прапаганду і агітацыю. Ён асягнуў сваю большасць у парламенце і быў у 1933 годзе назначаны канцлерам Нямеччыны дэмакратычна. Маючы большасць у парламенце і моцны ўрад, Гітлер пачаў дыктаваць свае пастулаты і ліквідаваў усе дэмакратычныя ўстановы, якія выступалі супраць яго ўлады. Дзейнічаў Гітлер адкрыта, свае планы ён раскрываў перад народам і даходзіў да вышэйшага накалу эмоцый.

Гітлер і яго сябрыкі многа гаварылі пра арыійскую расу, да якой сябе залічвалі. Арыійская раса сталася рэлігіяй, ідэалогіяй, інспірацыяй нямецкага народа. А ўсе іншыя "неарыійцы", або "нетэўтонцы", аказаліся ворагамі немцаў, і супраць іх мела пачацца змаганне.

Наконт арыійскай расы памагаты Гітлера Альфрэд Розенберг сказаў: "Калі нават будзе даказана, што арыійскай расы няма, дык мы хочам, каб яна была ў будучыні".

Сталін, у параўнанні з Гітлерам, не паказваў свайго энтузіязму, а дзейнічаў больш скрытна. Сваю тэорыю марксізму-ленінізму Сталін развіваў пры дапамозе Камуністычнай партыі, якая служыла прыкладам у дасягненні сусветнага камунізму. Гэтая мэта дасягалася суровай дыктатурай пралетарыяту, "ваенным камунізмам". Сталін ведаў, што рускім народам можна кіраваць толькі праз страх і цярдзенне. Так паступалі Іван III Строгі, Іван IV Жалівы, Пётр I і іншыя князі, цары і імператары, якія на людскіх касцях будавалі магутнасць Расійскай імперыі.

Усіх папярэднікаў Сталін перасягнуў у жорсткасці і, каб дасягнуць сваёй мэты, за найменшае непаслушэнства ягонай волі бязлітасна караў турмамі, выгнаннем у лагеры Сібіры і расстрэламі.

У гэты самы час Гітлер стараўся, каб жыццёвы ўзровень нямецкага народа быў задавальняючы, каб людзі не наракалі на недахопы. Ён праводзіў прапагандысцкія парады са сцягамі, гукамі маршаў, палітычнымі выступленнямі, што ўздымала прэстыж нацысцкай партыі.

Сталін нічога падобнага не рабіў. Усе дзяржаўныя справы рашаліся Палітбюро пад яго дыктоўку за закрытымі дзвярыма. А прынятыя паставы ішлі да народа праз прэсу, радыё, кіно, апошнім часам тэлебачанне, а таксама праз абавязковыя палітінфармацыі. Вулічных шэсцяў у СССР не было. Толькі з нагоды Кастрычніцкай рэвалюцыі і 1 Мая праходзілі вялікія парады ў Маскве і сталіцах рэспублік.

Сваю ўладу Сталін замацоўваў, мардуючы не толькі апанентаў, але і сваіх саратнікаў, калі нехта з іх меў папулярнасць у народзе. Такі чалавек быў асуджаны на смерць. Пра гэта сведчаць прапагандысцкія працэсы 30-х гадоў над камуністамі, якія змагаліся за камуністычны лад, а сталіся яго "ворагамі" па сфабрыкаваных абвінавачваннях.

Пры пэўнай розніцы шляхоў заваявання і ўтрымання ўлады ў

ў савецка-нямецкіх адносінах, абумоўлены пераходам Нямеччыны да палітыкі супрацоўніцтва з Савецкай краінай, да палітыкі падтрымання і развіцця мірных адносін і гандлёва-эканамічных сувязей".

Цікава, што пасля Рапала два дыктатары, будучы ідэалагічна неспрыяльнымі і адзін да аднаго насцярожанымі, супрацоўнічалі паміж сабою. Найперш Сталін шукаў кантактаў з Нямеччынай, нягледзячы на Берасцейскі дагавор. Нават праследаванне і ізаляцыя камуністаў у дзяржаўным жыцці гітлераўскай Нямеччыны не перашкаджалі Сталіну шукаць саюза з Гітлерам. Савецкія інжынеры павышалі сваю кваліфікацыю на нямецкіх прадпрыемствах, а нямецкія афіцэры вучылі чырвонаармейцаў ваеннаму майстэрству. На савецкай тэрыторыі немцы выпрабавалі ваенную тэхніку, ствараючы аснову "малаккавай

некаторых дзеяннях і поглядах дыктатары былі падобныя. Гітлер казаў, што чалавек, які не ведае гісторыі, не мае вушэй і вачэй. Ён прыводзіў прыклады, што Рымская імперыя, якая сама па сабе распадалася, упала пад напорам германскіх варварскіх плямёнаў, якія палажылі падмурак пад новую цывілізацыю.

Сталін, хоць сам быў грузінам, меў вялікія спадзяванні на рускі народ. У час прыёму ў Крамлі 24 траўня 1945 года Сталін сказаў: "Я падымаю тост за здароўе рускага народа не толькі таму, што ён кіруючы народ, але і таму, што ў яго светлы розум, стойкі характар і цярдлівасць".

Хоць нацысцкая партыя мела сацыялістычную афарбоўку, але Гітлер не прыняў навуку Карла Маркса, таму што быў неспрыяльным ворагам яўрэяў. Таксама і хрысціянства не адпавядала ягонай палітыцы. Гітлер казаў, што ў хрысціянстве ён бачыць яўрэйскае ашуканства і з ім ніколі не пагодзіцца. А каб не мець у краіне канфліктаў з царквой, Гітлер нічога не рабіў, не праследаваў яе, але казаў, што пасля вайны справа царквы будзе вырашана. А тэарэтык арыійскага міфа Альфрэд Розенберг прапанаваў замяніць хрысціянства новай нямецкай "рэлігіяй па крыві". Паводле Розенберга: "Раса з'яўляецца вонкавай формай душы".

Заступнік Гітлера М. Борман пісаў у 1941 годзе: "...ніколі нельга даваць царкве ўплываць на народ і ягонае кіраўніцтва. Гэты ўплыў мусіць быць знішчаны цалкам і назаўсёды". Так што Гітлер, як і Сталін, не верыў у хрысціянства, у яго мараль, а выкарыстоўваў царкву ў сваёй палітыцы. Міжнародны капіталізм таксама не адпавядаў гэтым двум дыктатарам.

Варта згадаць, што, нягледзячы на Берасцейскі дагавор 1918 года, які стаў ганьбай для бальшавікоў, у 1922 годзе ў Рапала падпісаны новы дагавор аб супрацоўніцтве Савецкага Саюза з Нямеччынай. Аб ім піша ў заключэнні сваёй кніжкі І. Кабялкоў ("От Бреста до Рапалло". Москва, 1954): "Рапала азначала пералом да лепшага

вайны". Усё гэта бачылі камандзіры Чырвонай Арміі і маглі многаму навучыцца на выпадку вайны.

Нацысцкая дыпламатыя не заўсёды была антысавецкай. 24 лютага 1941 года Гітлер прызнаў у сваёй прамове, што нацыянальны сацыялізм і марксізм ёсць аднолькавыя. І што праўда, Гітлер пераняў многа чаго з навукі Карла Маркса ў сваёй рабоце, толькі не прыняў самога Маркса, які быў яўрэем. Расійскі камунізм для Гітлера быў тварэннем яўрэйскай.

Мусаліні таксама надаваў вялікае значэнне італьянскай нацыі, ваеннай сіле, а выступаў супраць старога парадку і марксізму. Так што нацызм Гітлера, камунізм Сталіна і фашызм Мусаліні маюць у сабе больш падабенства, чым адрознення. Усе яны выступалі супраць лібералізму. Толькі фашызм Мусаліні не быў такім суровым, як камунізм Леніна і Сталіна і нацызм Гітлера, якія неміласэрна нішчылі сваіх праціўнікаў. У Італіі не было тэрору, паміж 1926 і 1943 гадамі забіта было толькі 26 асоб. Па словах Уінстана Чэрчыля, "фашызм быў ценем ці, хутчэй, пачварным дзіцём камунізму". Усе гэтыя дыктатарскія краіны аддавалі многа энергіі прапагандзе, якая ўсхваляла жыццё свайго народа, сваіх лідэраў і абяцала шчаслівую будучыню.

Справы, якія былі ўзгоднены на Версальскай канферэнцыі без удзелу Нямеччыны і Савецкай Расіі ў 1919 годзе, не пасавалі Гітлеру і Сталіну, і таму яны іх зблыталі і вялі да новай вайны. Асабліва Гітлер ніяк не мог пагадзіцца з прайгранай немцамі вайной і варункамі міру, якія дыктавала немцам Антанта ў лістападзе 1918 года.

Гітлер хацеў дайсці да ўлады, каб усё гэта ліквідаваць. У лістападзе 1923 года ён падняў няўдалае паўстанне супраць Веймарскай рэспублікі і за гэта трапіў у Нюрнбергскую турму разам са сваімі папалечнікамі. Там ён пачаў пісаць "Майн Кампф" і праводзіў семінары па сваёй палітыцы сярод вязняў.

Працяг будзе.

СТЫЛЬ

Яшчэ нядаўна мара апра-
нацца ў Беларускім цэнтры
моды была для нашых жан-
чын практычна нерэальнай: і
цэнтр працаваў толькі на
прамысловасць. Сёння тут
ёсць нават свой фірменны ма-
газін, дзе можна набыць ка-
лекцыйнае адзенне, выконва-
юцца індывідуальныя заказы.
Але для многіх усё гэта па-
ранейшаму застаецца недася-
гальным: на гэты раз з-за да-
волі высокай цаны.

— Быць модным і стыльным —
гэта ўвогуле дорага, — тлумачыць
галоўны мастак Беларускага
цэнтру моды Эльвіра ЖВІКАВА. —
Калі маладзенькая дзяўчынка яшчэ
можна дазволіць сабе танную коф-
тачку з рынку ці маміну сукенку з
куфра, то з узростам такіх рэчаў у
гардэробе павінна заставацца ўсё
меней.

Сапраўды, цэны Беларускага
цэнтру моды на індывідуальны па-
шыў даволі высокія. Але тут у шта-

Часам кажуць: калі чалавек прыгожы, яму не патрэбны асаблівыя ўборы. Дум-
ка слушная, але не бяспрэчная: моднае і стыльнае адзенне робіць нас яшчэ больш
прывабнымі і цікавымі. Якое месца займае мода ў нашым сённяшнім жыцці? На
гэтае пытанне і адказваюць госці гэтай старонкі.

— «Складана»
яны апранаюць-
ца... Мы часта не
можам падкрэ-
сліць свой сацыяль-
ны статус, напрык-
лад, машынай, до-
мам, высокапа-
латнай работай, як
заходнія еўрапей-
цы, і імкнёмся
зрабіць гэта з да-
памогай адзення.
У выніку яно за-
лішне дэкаратыў-
нае і фасоністае.
Але гэта замож-
ная частка насель-

Эльвіра ЖВІКАВА і яе мадэлі.

НАШ «МОДНЫ» РЫНАК — НЕ САМЫ ДРЭННЫ

це толькі высакласныя спецыя-
лісты з вышэйшай адукацыяй.
Мастак, канструктар і майстар,
якія адначасова працуюць з кліен-
там, займаюцца не проста пашы-
вам адзення, а мастацкім пошу-
кам, стварэннем вобраза. Галоў-
ная наша задача — працаваць так,
каб кліент прыходзіў да нас зноў і
зноў. Тады лепш адчуваеш чалаве-
ка, і, як вынік, атрымліваюцца ці-
кавыя рэчы. Як і на Захадзе,
якасць працы Беларускага цэнтру
моды вызначаецца камерцыйным
поспехам. Калі раней тут працава-
ла больш за дваццаць мастакоў,
то сёння — шэсць. Пры гэтым не-
каторыя ў цэнтры моды па 20-25
гадоў, але ёсць і зусім маладыя.

У кожнага — свой накірунак:
адны займаюцца «вострай» модай,
другія — элегантным адзеннем,
нехта — мастацкай вышуквай...

Між іншым, мы часта працуем
з дыктарамі, спевакамі, прадстаў-
ніцамі пасольстваў.

— *Ваша адзнака таго, як
апранаюцца беларускія жанчы-
ны.*

ніцтва. У дачыненні да іншых ка-
заць пра моду нельга ўвогуле: лю-
дзі носяць адно і тое ж па некалькі
гадоў...

— *А ў якім стане рынак бе-
ларускага адзення?*

— Патэнцыял тут, безумоўна,
ёсць: у нас даволі моцныя
прадпрыемствы. Аднак няма ні раз-
вітой маркетынгавай структуры, ні
рэкламы, ні разумнай прэзентацыі.
Беларускі рынак не самы дрэнны,
усё ж такі мы бліжэй да Еўропы,
чым, напрыклад, Урал...

— *Ці працуеце вы на эк-
спарт?*

— Пакуль толькі ў Расію. Ад-
нак заходнія партнёры таксама
бачаць у Беларусі рэальнага —
праз 5-10 гадоў — экспартэра
адзення ў Еўропу: у нас танная
рабочая сіла, высокі тэхналагічны
узровень і вельмі добрая дызай-
нерская база, што пацвярджаюць
шматлікія міжнародныя фестыва-
лі моды. У гэтым плане ніякага ад-
чування правінцыяльнасці ў нас
няма.

— *Але шырокая публіка бе-*

ларускіх дызайнераў амаль не
ведае.

— А ў нас хто-небудзь гэтым
цікавіцца? На тэлебачанні — толькі
адна перадача — «Бон тон». Наш
цэнтр праводзіць Дні моды ў Бе-
ларусі, ёсць нейкія авангардныя
паказы, важная падзея ў галіне ды-
зайну — фестываль «Белая ам-
фара», які праходзіць раз у год.
Але на гэтым — усё.

— *Не магу не спытаць:
што будзе модным у гэтым се-
зоне?*

— Існуе тэорыя, што кожны 25
гадоў у грамадстве адбываецца
змена настрою. Апошні перыяд
уздыму прыпадаў на 60-я — 80-я
гады, пасля — спад, які і абумовіў
тое, што мы перайшлі пераважна
на шэрыя і чорныя колеры адзен-
ня.

З 2000 года зноў пачынаецца
«эра аптымізму», а з ёю — багац-
це самых разнастайных колераў
і неймавернае змяшэнне стыляў
— хіпі, гламур, цыганскіх маты-
ваў.

Зноў модным становіцца воб-
раз жанчыны-дзіцяці — адсюль
рамантычныя блузкі, валаны, ру-
шы, неверагодная колькасць вы-
шыўкі. І жанчыны-вамп — таму ак-
туальныя таксама дэкальтэ, сукен-
кі, што аблягаюць, падкрэсліва-
юць фігуру.

НАЙПЕРШ ХАЧУ БЫЦЬ АСОБАЙ

Прызнаныя прыгажуні бе-
ларускага тэлеканала — вяду-
чыя «Прагнозу надвор'я». Таму
пра моду мы гутарым з дык-
тарам менавіта гэтай перадачы
— Інгай БЯЛОВАЙ.

На тэлебачанні Інга тры гады.
Перад тым працавала настаўні-
цай малодшых класаў і — з 14
гадоў — у мадэльным бізнесе.
Спачатку ў мінскім мясцовым
агенцтве, пасля нават спрабава-
ла стварыць ужо ў Маскве ўлас-
нае агенцтва.

— *Інга, ці дапамагае вам у ця-
перашняй прафесіі набыты раней
 вопыт?*

— Дапамагае тое, што я тады на-
вучылася «насіць» рэчы, выпрацава-
ла пачуццё стылю і моды. Пры гэ-
тым ультрамоднай сябе не лічу.
Разумна: перш за ўсё адзенне па-
вінна быць зручным і толькі пасля
стыльным. Для мяне модная тая рэч,
якая мне падыходзіць, у якой я адчу-
ваю сябе камфортна. А вылучацца
нейкімі шапёнымі ўборамі ці
прычоскамі, на мой погляд, не-
нармальна.

— *Але ж на тэлебачанні ёсць
стылісты, якія займаюцца знеш-
нім выглядам вядучых?*

— У тым і справа, што няма. І гэта
вялікі недахоп. Безумоўна, мы
прытрымліваемся пэўных правілаў:
трэба заўсёды ўсміхацца, апрацаваць
строга і элегантна. Але ніякіх канкрэт-
ных рэкамендацый нахонт адзення
асабіста я на тэлебачанні ніколі не чу-
ла. Добра, я ўмею рабіць макіяж, а
хто не ўмее?

— *Можна таму нашы вядучыя
 часта не вытрымліваюць кан-*

— *Сумна.*

— Таму многія мадэльеры
стараюцца выехаць за мяжу альбо
рвуцца ў Маскву, дзе шмат разна-
стайных конкурсаў высокага ўзроў-
ню, але паўстае іншая праблема: за
ўдзел у іх трэба плаціць. Напрыклад,
права выступлення ў конкурсе
«Сукенка года» каштуе 700 до-
лараў. Аднак у Маскве ёсць магчы-
масць працаваць: напрыклад, з тымі
ж музычнымі гуртамі, рабіць для іх
касцюмы, распрацоўваць імідж.

— *А ў Беларусі?*

— Беларускія музыканты могуць
цалкам аддаваць сябе музыцы, але
таксама ніякіх заробкаў з гэтага не
мець. Замкнёнае кола.

Асабіста я крышачку дапамагаю
тэатру пры адной з мінскіх школ.
Свой спектакль пад назвай «10 хвілін
надзеі» па Сент-Экзюперы яны буд-
дуць іграць у маіх касцюмах.

— *Увесь працэс стварэння ка-
лекцый ты выконваеш самастой-
на?*

— Так. Спачатку раблю накіды.
Калі ж пачынаецца работа з ма-
тэрыялам, могуць з'явіцца самыя
нечаканыя ідэі, а першапачатковыя
эскізы — цалкам змяніцца.

— *З чым ты любіш эк-
сперыментавалі?*

— Вельмі люблю аплікацыі і дэта-
лі: у маіх касцюмах усё дэкарырава-
на, і часта яны разбіраюцца на не-
калькі частак.

— *Як публіка рэагуе на аван-
гарднае адзенне?*

— На жаль, заўважаю, што куль-

турэнцыі з тымі ж расійскімі ка-
легамі?

— Нас нават нельга і параўноў-
ваць. Вядучых расійскіх тэлеканалаў
апранаюць вядомыя фірмы і буцікі.
Там касметыка ад Іў Сэн Ларана. Мы
ж усё набываем самастойна. Улічва-
ючы нашы заробкі, застаецца толькі
здзіўляцца, што беларускія дыктары
ўвогуле апрануты, а не ходзяць у
выглядзе аўстралійскіх абарыгенаў.

— *Тым не менш, дзе вы купля-
еце адзенне?*

— Стараюся набываць, як ка-
жуць, фірменныя, больш дарагія
рэчы, бо разумею: танная добра
выглядае толькі першыя два меся-
цы. Калі надараецца магчымасць —
купляю адзенне за мяжой.

Але ўвогуле ўбораў у мяне не
вельмі многа, шафы ад іх не пама-
юцца. Зыходжу з прынцыпу разу-
мнай дастатковасці: лепш купіць
адну дарагую, але прыгожую і якас-
ную рэч, чым кучу таннай драбязы.
У цэлым прытрымліваюся мерка-
вання: калі пасля паўгадзіннай раз-
мовы з жанчынай вы не заўважылі, у
што яна апрадана, значыць, ёсць у
ёй нешта яшчэ вельмі важнае
акрамя ўбору і доўгіх ног. Вельмі
важна, каб ты сама была асобай, а
ўборы — гэта ўжо другое ці нават
дзiesiąтае...

Інга БЯЛОВА.

АВАНГАРД НЕ ПРЫНОСІЦЬ ДЫВІДЭНДАЎ

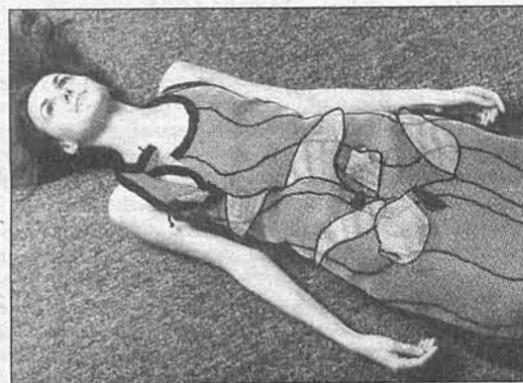
Авангардную моду ўмоўна
можна падзяліць на дзве часткі:
«жорсткі» і «мяккі» авангард.
Да першага адносяцца абсалют-
на неверагодныя канструкцыі
— напрыклад, з каробак ці ней-
кіх труб, у якія «апрануты» ма-
нечнышчыцы. Мая суб'ядзённая
працэ, хутчэй, у другім
напрамку. Кацярына ФІЛІПОВІЧ
— аўтар чатырох калекцый —
«Упс», «Памяці Джані Радары»,
«Ітачка», «Былі — за!». Канешне,
рэчы з яе калекцый ў паўсядзён-
ным жыцці не апранеш. Але яны
сапраўды прыгожыя, вытанчаныя
і вельмі жаночыя...

— Цяга да авангарднай моды бы-
ла ў мяне заўсёды, — кажа Ка-
цярына. — І калі тры гады назад не-
чакана ўбачыла аб'яву аб правяд-
зенні «Маманта», вырашыла
прыняць удзел. Паказала тады сваю
першую калекцыю «Упс» і нават ста-
ла лаўрэатам конкурсу.

— *З якім матэрыялам табе
асабліва падабаецца працаваць?*

— Адзінага любімага матэрыялу
няма, выбіраю яго ў залежнасці ад

характару задумы. Хаця, здараец-
ца, сам матэрыял падштурхоўвае да
стварэння пэўнай калекцыі. Напрык-
лад, апошняя зроблена з фасаднай
сеткі, якую я купіла ў звычайнай га-
падарчай краме. Неяк працавала на-
ват з уцяпляльнікам для вокнаў — гэта
такія мяккія, пругкія трубочкі, па-
добныя на паралон. Карацей, ха-
дзіць у будаўнічыя магазіны часам
бывае даволі карысна.

Ну а дарагія матэрыялы, на жаль,
часта для мяне недасягальныя, бо
авангардная мода сёння ў нашай
краіне камерцыйна сябе не апраў-
двае. Яшчэ тры гады таму яна
карысталася даволі вялікім попытам.
Напрыклад, рэгулярна ладзіліся па-
казы ў клубах. Сёння гэта ўжо нявы-
гадна. Ды і сам фестываль «Ма-
мант», мне здаецца, ужо не здзіў-
ляе такім багаццем ідэй. Прызнаныя
майстры — Таццяна
Карымава, Іван Айпла-
таў, Дзмітрый Ку-
харчык — у ім не
ўдзельнічаюць, бо гэта
не прыносіць ніякіх
«дывідэндаў», акрамя
адчування самарэалі-
зацыі.

— *Які ж лёс ва-
шых калекцый пасля
конкурсу?*

— Пару разоў ты іх
паказваеш у клубе, по-
тым цешышся працэ-
сам фатаграфавання.
А пасля — яны ляжаць
пад канапай.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыя-
нальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае тавары-
ства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краі-
намі; Беларускае таварыства па сувязях з су-
айчыннікамі за рубжам «Радзіма».

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ,
Таццяна ХРАПІНА.

Спецыяльны карэспандэнт
Нэлі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы
якіх друкуюцца на старонках «Голасу
Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 1145.
Падпісана да друку 2.5.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звырстана і аддрукавана
ў друкарні «Беларускі Дом друку».
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

Падрыхтавала Нэлі ПРЫВАЛАВА.